તુમ તો ચંચલ ચપલ ગિરધારી,
વ્રજ રસિયા ચતુર ખિલારી,
મેં તો અબલા નિપટ અનારી.
મોરી બારી બૈસ બરિ કૈયાં. છાંડો.
મોરી ચોલિયાં મસક ગઇ.
સારી સારી ટૂક ટૂક કર ડારી,
કહાં આન ફંસી દઇ મારી.
યહી વાર વાર પછ તૈયાં. છાંડો.
નટ નાગર ગાગર ફોરી,
કીન્હી બીચ ડગર બર જોરી,
મોરી નાજુક બૈયાં મરોરી.
પતિ રાખિલે આજ ગોસૈયાં. છાંડો.
મુસકાય પ્રેમ બસ કીનો,
મોરી રસ રસ કા રસ લીનો,
ફરહત રસ ગોરસ છીનો,
ડગ લાગત યા વ્રજ મૈયાં. છાંડો.

દાદરો

મુઝે જાલીકી અંગિયા બનાદે યાર;
અચ્છે પિયા તોરી બિનતી કરત હું;
મુઝે જાલીકી અંગિયા બનાદે યાર,
જાલીકી અંગિયા ગુલાબી રંગાય દે;
વામેં બગાંય દે સોનહરી સાજ. મુઝે.
નહીં તો પ્યારે પિયા તુમસે લડુંગી:
જાનૂંગી જૂઠા હૈ સારા પ્યાર. મુઝે.

વારાંગનાઓએ ધાર્યું કે, હવે વિશ્રાંતિ મેળવવાનો અવસર આપ્ત થઇ શકશે અને આ મિજલસ પણ બરખાસ્ત થશે. પરંતુ ઇશ્કી વાલાઓનું મન એમનાં મનહરણ ગાયનોથી તૃપ્ત થાય એવો કશો સંભવજ નહોતો. એક જુવાન રંગીલો—ફાંકડો મર્દ તરતજ બોલી ઉઠયો:—"બીબી સાહબા! જરા મેહરબાની કરકે જૂદા કર તનસે અય ખૂંખ્વાર ગર્દન" યહ ગુજલ ઔર ગા દીજિયે, યહાં બહુતસે લોગ મુસ્તાક હૈ, મગર શર્મકે મારે કહ નહીં સકતે. બસ અગર આપ ગા દીજિયે તો મેહર્બાની હોગી.

એ સાંભળીને બીબી સાહબાએ કહ્યું:—"યહ આપકી અચ્છી બાત હય, મગર અબ હમકુ ઔર જ્યાદહ તકલીફ ન દીજિયે, જનાબ! ફિર કિસી દિન સુન લીજિયેગા."

પરંતુ એ શૌખિન જવાને પોતાનો હઠ છોડયો નહિ. છેવટે બીબી સાહેબાને લાચારીથી ગાવું પડયું.

ગજલ.

જૂદા કર તનસે અય ખૂંખ્વાર ગર્દન;
સરાસર દોશ પર હય વાર ગર્દન;
બરહેના દેખકર શમશીર તેરી;
ઝુકી સૂરતે તલ્વાર ગર્દન
ઉડાયા સર પૈ જબલે વાર ઉલ્ફત;
સરાસર હો ગઇ બેકાર ગર્દન;
એવજ બોસે કે અય ગુલ ગુલ ચમનમેં;
ગયે ઉસ ગુલસે હમ તો હાર ગર્દન.
સુનો મૈં ચુમલું તર્વાર પહિલે;
લો પીછે મુઝકો કાતિલ માર ગર્દન;

દિલા ! હમ ઉલ્ફતે પર્દાનશીં હૈ;
કટાએંગે સરે બાજા્ર ગર્દન,
સભી બે મૈ પિયે હોં મસ્ત સાકી;
અગર દેખેં સુરાહીદાર ગર્દન.
અગર સર કાટને કા હૈ ઈરાદા;
તો હાજિર હૈગી બે તકરાર ગર્દન;
ગ઼જ઼લ અફસોસકી સુનકર સરાસર;
ઝુકાએ હૈં સભી અગયાર ગર્દન.

આ ગ઼જલ ગાઇને બીબી સાહેબ પેલા જવાન પાસે જઇને બેસી ગઈ અને ત્યાર પછી તેની દાઢી પકડીને બોલીઃ—"જનાબ ! આપકી ફરમાયશ તો પૂરી હો ગઇ મગર ખૂબ સમઝ રખિયે કિ અબ હમારી ફર્માયશ કી વારી હય." આમ કહી તે ફરીવાર ગાવા લાગી.

ગજલ

ખુલેંગે શિંકવોં કે જબ કિ દફતર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે;
તો ક્યા ક્યા ગુજરેગી આહ ! દિલપર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે;
લડો ન હમસે ઐ મેરે દિલાબર ! યહ બાત જાને દો માનો કહના;
નહીં તો ચર્ચે યે હોંગે ઘર ઘર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે;
હમારે દિલપર હૈ દાગ હસરત તુમ્હારે મુંહપર હૈં દાગ ચેચક;
યે દોનોં ચમકેંગે મિસ્લે અખ્તર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે;
તુમ્હેં અબ અપની કસમ હૈ જાના ! મિલોતો ઐસે મિલોકિ જિસ્મેં—
ગમે જુદાઇ ન આયે દિલપર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે.
મિલૂં મૈં ક્યોંકર હુઆ હૂં હૈરાં અગર્ચે દોનોં તરફ હૈ ખ્વાહિશ;
ફિરે હૈં જાસૂસ યોં તો ઘર ઘર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે.

સિતમ કા ક્યા તુમ જવાબ દોગે ભલા જો પૂછેગા તુમસે ખાલિક ?
હોવેંગે મુંસિફ બરોજ મહશર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે;
શરાબ હૈ યહ સમઝકે પીના ખરાબ કરતા હૈ ઇસકો આલમ;
કહીં નશેમેં ખુલેં ન જૌહર ઇધર હમારે ઉધર તુમ્હારે. ”

આ સમયે લગ્નનું મુહુર્ત થઇ જવાથી વરને તેડવા માટે વધુ પક્ષવાળાઓ તરફથી આમંત્રણ આવ્યું; એટલે નાચ તથા ગાન બંધ થયાં.

શુભ મુહુર્તમેં વેદોક્ત વિધિથી વેદના દર્શન સહિત વર તથા વધુ ઉભયને લગ્ન.મંડપમાં લાવવામાં આવ્યાં. વિવાહના વિધિનો આરંભ થયો. વધુ તથા વર પરસ્પર ગુરૂજનોની લજ્જાના યોગે જોઇ શકતાં નહોતાં. પરંતુ પ્રેમીજનોની અંતરની આતુરતાને ક્યાં સુધી અટકાવી શકાય ?

સારાંશ કે, તેઓ સમય સાધીને કોઈ કોઇ વેળાયે એકબીજાનાં મુખ પ્રતિ દૃષ્ટિપાત કરી લેતાં હતાં. યજ્ઞના ધુમાડાથી બન્નેનાં નયન લાલ થઇ ગયાં અને આંસૂ પણ નીકળી પડયાં. પાણી ગ્રહણ કરતી વેળાયે આંખનું પાણી પણ તેમાં ભળી ગયું. બન્નેના હાથ પલળી ગયા અને વિવાહ પણ વિધિપૂર્વક પૂર્ણ થયા. સ્ત્રીઓ વર-વધુને કુળદેવતા પાસે પ્રણામ કરવા માટે તેડી ગઇ. બધાં કામોમાંથી નિવૃત્તિ મેળવીને વર જાનીવાસામાં આવી પહોંચ્યો.

ચોથે દિવસે વર-વધુ વિદાય થઈને મોહિનીના પ્રથમ જણાવેલા ભેદભરેલા દુર્ગમાં આવ્યાં. આ સાંભળીને અમારા વાંચકો અવશ્ય અજાયબ થશે અને વિચાર કરશે કે, ભદ્રાપૂરીને ત્યાગીને તે નિર્જન વનના કિલ્લામાં મદને શા માટે આશ્રય લીધો હશે ? ભ્રાતૃગણ ! અમે પ્રથમ કહેવાનું ભૂલી ગયા છીએ કે, મદનની ઇચ્છા મોહિનીને પણ

આ ઉત્સવમાં સામેલ કરીને રમાને વધુ વેશમાં તેની પાસે લઈ જવી. એ આશયથીજ મદન અત્યારે તે દુર્ગમાં ઉતર્યો હતો. જો કે, મોહિની ભદ્રાપૂરીમાં જઇને મદન તથા રમાને મળી શકે તેમ હતી, પરંતુ મોહિનીની પોતાના દુર્ગ વીલો મૂકીને જવાની ઇચ્છાજ નહોતી. આ સર્વ કારણોથી મદને પોતેજ દુર્ગમાં જવાનું વધારે પસંદ કર્યું હતું. મદને ભદ્રાપૂરીમાં કેવળ પોતાનાં પરમ વિશ્વાસુ દસ બાર બહુરૂપીઓને તથા એક હજાર સૈનિકોનેજ પોતાના મહાલયની રક્ષા માટે મોકલી આપ્યા હતા અને બાકીનું બીજું બધું સૈન્ય મોહિનીના દુર્ગમાંજ રહેવા દીધું હતું.

અષાડ માસની કૃષ્ણા ત્રયોદશી આવી જવાથી મદનને ફરીવાર વર થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો. આ સમયે પણ ઘણીજ ધામધુમ કરવામાં આવી. નલિનીની સાથે મદને ઘણાજ આનંદની સાથે લગ્ન કર્યાં. આ સમયે મહારાજ નરેન્દ્રસિંહ પણ મદનની સાથેજ હતા. નલિની સાથે લગ્ન થયા પછી મદન તેને પોતાની સાથે લઇને મોહિનીના દુર્ગમાં પાછો આવી પહોંચ્યો. એ સમયે એ દુર્ગ પણ આનંદના વાદ્યોથી ગુંજાયમાન થઈ ઉઠયો.

લગ્ન સમાપ્ત થયા પછી મદને રણધીર તથા તેના સર્વ વેશધારીઓ અથવા બહુરૂપીઓને મુક્ત કરી દીધા. તેઓ મદનના સાહસી ગુણો તથા શૂરવીરતાને જોઇને મુગ્ધ થઈ ગયા અને તેનાજ શરણે રહેવા લાગ્યા. રણધીર ઝાંખો પડી રાજા નરેન્દ્રસિંહની દંડની જાહેરખબર વાંચી તે દેશનો ત્યાગ કરીને સીધો પોતાના પિતા પાસે ભાવનગર ભણી ન્હાસી ગયો.

નરેન્દ્રસિંહના મંત્રીને મદને મુક્ત કર્યો, એટલે તે તરતજ નરેન્દ્રસિંહની સભામાં જઈ ઉપસ્થિત થયો. પરંતુ નરેન્દ્રસિંહે તેને

રણધીરનો કોઇ બહુરૂપી ધારીને સખ્ત માર મારી ત્યાંથી કાઢી મૂકયો. તેણે બિચારાએ પોતાના ખરાપણા માટે ઘણાં ઘણાં પ્રમાણો આપ્યાં. પરંતુ તેના બોલ્યા તરફ કશું પણ ધ્યાન આપ્યા વિના એક સૈનિક દ્વારા તેને પોતાના શહેરમાંથી બહાર હાંકી કાઢયો. છેવટે તેને બિચારાને મંત્રીપણાની આશાનો પરિત્યાગ કરી ચાલ્યો ગયો.

ત્યાર પછી અવંતિનરેશ મહારાજ નરેન્દ્રસિંહે મદનને તેના પિતાના સ્થાનપર પોતાના મંત્રી તરીકે નિયુક્ત કર્યો. મદન પણ પોતાના પિતાના તે મંત્રીપદને ધર્માનુસાર વર્તીને શોભાવવા લાગ્યો.

પ્રકરણ ૩૪ મું

યોગીનો ઉપદેશ.

ભેખ તો ભાવર થકી ભુંડારે, મેલા અંતરમાં ઉંડા–
ટકો પૈસો ટેલ ગામ ગામ નાખે, વળી ખેતર ખેતર કુંડાં;
જેની વાંસે ધાય તેનો કેડો ન મેલે, જેમ કટકના લુંડારે.
ત્રાંબિયા સારૂ ત્રાગું કરે ને વળી, કામ ક્રોધના ઉંડા;
ધન ધુતવા દેશદેશમાં ફરે, જેમ મલકમાં મુંડા રે.
ગામ બધાની ચાકરી કરેને ઘેર રાખે અગન કુંડા;
ભોજો ભગત કહે કર્મની કોટી, પાપ તણા ભુંડારે.

બાબૂ ચંદ્રગુપ્તે મોહિનીને ઉદ્દેશીને કહ્યું:–"મોહિની! આજે તમે તે વીસમા ઓરડાનો ભેદ બતાવો તથા તે સંબંધી સઘળી હકીકત પણ કહી સંભળાવો. કારણ કે, હવે સર્વ ગુપ્તવેશીઓ શાન્ત થઇ ગયા છે, બહુરૂપીઓનો ઉપદ્રવ પણ ઓછો થયો છે અને તે સાથે આપણા સર્વ પક્ષકારો પણ સુખપૂર્વક આરામ ભોગવી રહ્યા છે."

આ સાંભળીને મદને કહ્યું:—"હું પણ પ્રાર્થના કરૂં છું કે, કૃપા કરીને તમે તમારા તે છુપા ભેદથી અમને સહુને વાકેફ કરો. કારણ કે, મારા કાકા, કાકી તથા બ્હેન આદિ સર્વને એ ભેદ જાણવાની પ્રબળ ઇચ્છા થઇ આવી છે, માટે એને તૃપ્ત કરો."

વીરસિંહે હસીને કહ્યું:—"તમારા આત્મીય જનો સિવાય બીજું કોણ કોણ એ ભેદને જાણવા માટે આતુર થઇ રહ્યું છે વારૂ?"

સુંદરસિંહે કહ્યું:—"બુદ્ધિમાન પુરૂષોને માટે કેવળ ઇશારોજ બસ થઇ પડે છે. શું તમે નથી સમજી શકતા કે, એ ભેદને જાણવાની ઇચ્છા ધરાવનાર વ્યક્તિઓ કોણ છે વારૂ?"

વીરસિંહે જવાબ આપ્યો:—"ના, હું તો બિલ્કુલ સમજી શકતો નથી."

સુંદરસિંહે કહ્યું:—"અરે, આ સર્વ વાર્તાઓ રાણીઓને માટેજ થઇ રહી છે."

વીરસિંહે કહ્યું:—"હા. હા. હવે હું સમજી ગયો."

મોહિનીએ કહ્યું:—"જ્યારે તમારો સર્વનો એ વાર્તા જાણવા માટે આટલો બધો આગ્રહજ છે, ત્યારે હું તે બતાવવાને તૈયાર છું."

આમ કહીને મોહિનીએ પેટીમાંથી ચાવીઓનો એક ઝુંડો બહાર કાઢ્યો અને ત્યાર પછી તે વીસમા ઓરડા ભણી ચાલવા માંડી. એ

જોઇને સર્વજનો તેની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યા.

મોહિનીએ કહ્યું:—"બાબૂ સાહેબ ! ઓગણીસ ઓરડાઓ તો તમે બરાબર જોઇ આવ્યા છો, પરંતુ આ લોકોએ જોયા નથી, માટે એમને પણ એ બતાવવાની ખાસ જરૂર છે."

બાબૂએ કહ્યું;—"હા, મારી પણ એવીજ ઇચ્છા છે."

ત્યાર પછી મોહિનીએ એક પછી એક ઓગણીસ ઓરડા ઉઘાડીને તે સર્વ લોકોને બતાવ્યા. એ ઓરડાની શોભા તથા સંપત્તિ જોઇને નલિની અને રમા અજાયબીમાં આવી પડી મદનના કાકા, કાકી તથા ભાઇ–બ્હેનો પણ વિસ્મિત થયાં.

પ્રથમ મદને કહ્યું:—"આ લોકોની આ બધી સંપત્તિ જોઇને ઘણીજ અજાયબી થઇ છે, માટે એમને કહો જોઇએ કે, એ સંપત્તિ તમને શી રીતે પ્રાપ્ત થઇ છે વારૂ ?"

મોહિનીએ કહ્યું:—"તમે લોકો જરા ધીરજ ધરો. હું તમને એ બધી હકીકત કહી સંભળાવીશ."

આમ કહીને મોહિની આગળ ચાલી તથા તેણે વીસમો ઓરડો ઉઘાડીને તેમાં પ્રવેશ કર્યો; ત્યાર પછી બીજાં બધાં માણસો પણ તે ઓરડામાં દાખલ થયાં. એ ઓરડાનો માર્ગ ઘણો જ સાંકડો અને અંધારાવાળો હતો; એથી મોહિનીએ પોતાની પાસેની એક મીણબત્તી સળગાવી, એટલે સર્વજનો સુગમતાની સાથે તે માર્ગે ચાલવા લાગ્યા. એકસો ગજ પૃથ્વી ઓળંગ્યા પછી રસ્તો સહજ પહોળો અને પ્રકાશવાળો આવ્યો. ત્યાં ગયા પછી સર્વેએ જોયું તો એક પરમ સુંદર અને રમણીય બગીચો જણાયો. તે બગીચાનાં ફૂલોની અપૂર્વ સુવાસ મસ્તિષ્કને નવીન આનંદ આપી રહી હતી. સુંદર પક્ષીઓ મનોહર વૃક્ષો પર બેસીને આવનાર મનુષ્યને પોતાના તરફ બોલાવી રહ્યાં

હતાં. મંદ, શીતલ સુગંધિત વાયુ ચિત્તને પ્રફુલ્લિત કરી રહ્યો હતો. એ બાગની હૃદયહારિણી છટાને સર્વજનો એકી નજરે જોવા લાગ્યાં.

મદને કહ્યું:—"વાહ! કેવો સુંદર બાગ છે! પરંતુ અહીં કોઇ પણ મનુષ્ય કેમ જોવામાં આવતું નથી? આવા સુંદર અને સુરમ્ય સ્થાનનો ઉપભોગ કરે તેવી કોઈ પણ વ્યક્તિ કેમ દૃષ્ટિગોચર થતી નથી?"

મોહિનીએ કહ્યું:—"ગભરાઓ નહિ. હમણાં જ તમને બધી બીના જણાઇ આવશે."

તે બગીચામાં પીપળાનું એક ઘણું જ પુરાણું વૃક્ષ હતું. તે વૃક્ષ પાસે **મોહિની** જઇ પહોંચી. વૃક્ષના મૂળમાં જ એક ચાર ગજનો લાંબો પહોળો ચોખૂણ પત્થર પડયો હતો; તે પત્થરને **મોહિનીએ** સહજમાં સરકાવી દીધો. એ જોઇને સર્વને ઘણી જ અજાયબી થઇ કે, એક સાધારણ સ્ત્રીએ આવો ભારી પત્થર ખસેડી દીધો છે, એ બહુ જ બહાદુરી કરી બતાવી છે. પરીક્ષા માટે **વીરસિંહે** તે પત્થરને ખસેડવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પરંતુ તે કોઈ પણ રીતે ખસી શકયો નહિ. એ જોઇને **મોહિની** હસી પડી અને ત્યાર પછી તે પત્થર નીચેની ગુફામાં દાખલ થઇ.

ત્યાર પછી તે સર્વ લોકો એક એવા સ્થાનમાં આવી પહોંચ્યા કે, જ્યાં કેવળ શાંતિ જ વ્યાપેલી જોવામાં આવતી હતી. ગભરાટ કે વ્યાકુળતાનાં ત્યાં કશાં પણ ચિહ્નો જોવામાં આવતાં નહોતાં. ત્યાં એક સુંદર સરોવર હતું અને તે સરોવરના કિનારાપર એક પર્ણકુટી જોવામાં આવતી હતી. પર્ણકુટીની આસપાસ નાનાં નાનાં મૃગલાંઓ કૂદી રહ્યાં હતાં અને અગ્નિહોમનો પવિત્ર ધુમ્રરાશિ નેત્ર તથા શરીરને કૃતાર્થ કરી રહ્યો હતો. ચારે તરફ ફૂલેલાં ફૂલો સૂચવી રહ્યાં

હતાં કે, જાણે કોઇ મહાત્માનું સ્થાન છે. એક વૃક્ષપર કેટલાંક વલ્કલો સૂકવેલાં હતાં અને પર્ણકુટીમાંથી વેદમંત્રોનો પવિત્ર ધ્વનિ શ્રવણ-ગોચર થતો હતો.

બધા લોકોને બહાર ઉભા રાખી મોહિની એકલી તે પર્ણકુટીમાં પેઠી. થોડીવાર પછી તે પાછી બહાર આવી અને સર્વજનોને પર્ણકુટીમાં લઇ ગઇ. તે પર્ણકુટીમાં પદ્માસન વાળી બેઠેલા એક મહાત્મા પુરુષ વેદમંત્રનો પવિત્ર ઉચ્ચાર કરી યજ્ઞ કરી રહ્યા હતા. એની ઉમ્મર કેવળ સોળ વર્ષના નવયુવકના સમાનજ ભાસતી હતી. મસ્તકપર વિભૂતિજન્ય જટા શોભી રહી હતી, તથા શરીરપર પણ ભસ્મનો લેપ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમનું અત્યારનું સ્વરૂપ જોતાં ગંગાધર ચંદ્રચૂડ, મદનમાર મહાદેવનું સ્મરણ થઇ આવતું હતું, એમના શરીરમાં એટલું બધું તપનું તેજ સમાયલું હતું કે, કોઇનાથી એમના સમક્ષ એકાગ્રદષ્ટિથી એક ક્ષણવાર પણ જોઇ શકાયું નહિ. સર્વની આંખો બંધ થઇ ગઇ અને તે સાથે તેમના મનમાં એવોજ ભાસ થવા લાગ્યો કે; સાક્ષાત્ સૂર્યનારાયણજ વિરાજ્યા છે.

સહુએ દંડવત પ્રણામ કર્યા, મહર્ષિએ તેના ઉત્તરમાં આશીર્વાદ આપ્યો અને સર્વને બેસવાનો ઇશારો કર્યો. આજ્ઞા મળતાંની સાથે જ સહુ બેસી ગયા. જ્યારે યજ્ઞ પૂરો થયો, ત્યારે મહર્ષિએ કૃપાદષ્ટિથી એમના સર્વના તરફ એકવાર જોયું અને ત્યાર પછી મદનને ઉદ્દેશીને કહ્યું:–" પુત્ર મદન ! કદાચિત્ મારા આ સ્થાનને જોઇને તું તથા તારા સઘળા સોબતીઓ ચકિત અથવા અજાયબ થયાં હશો, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે જે યોગની વિદ્યાથી અનભિજ્ઞ છે, તેમને આશ્ચર્ય તો અવશ્ય થવુંજ જોઇએ. કારણ કે, યોગનો પ્રભાવ અતિ અદ્ભુત છે. યોગની સહાયતાથી મનુષ્ય ધારે તે કરી શકે છે. મોક્ષથી લઇને સૃષ્ટિના

સર્વ પદાર્થોનો ઉપભોગ કરવાની ઇચ્છાને પણ યોગવાન મનુષ્ય તૃપ્ત કરી શકે છે. પ્રથમ તો જ્યારે મોહિનીએ મારી આ ગુહાપરના પત્થરને સરકાવી દીધો હશે, ત્યારે તમો સર્વને અવશ્ય અજાયબી જ થઇ હશે, પરંતુ એમાં શક્તિની કશી પણ જરૂર નહોતી. કારણ કે મારી ઇચ્છા વિના એ પત્થર ખસી શકે તેમ નહોતો. ગમે તેવો શક્તિમાન મનુષ્ય એ પત્થરને સરકાવવાનો પ્રયત્ન કરે, પણ જ્યાં સૂધી મારી ઇચ્છા ન હોય, ત્યાં સૂધી તે તિલમાત્ર પણ ખસી શકે તેમ નથી. એ સમયે મોહાંધ માનવીનું માયાવી બળ કશું પણ કાર્ય કરી શકતું નથી. પરંતુ અલૌકિક યોગવિદ્યાની સહાયતાથી એવાં કાર્યો સહજમાં જ થઈ શકે છે. ”

મદને કહ્યું:—“ મહારાજ ! વાસ્તવિક રીતે યોગનો મહિમા અપરંપાર છે. ”

યોગીએ કહ્યું:—“ તમારી સર્વની ઇચ્છા મોહિનીનો પરિચય મેળવવાની છે ખરૂં ને વારૂ ? પરંતુ અત્યારે મને જોઇને મારો પરિચય મેળવવાની પણ તમોને અવશ્ય ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઇ હશે. એમાં તમારો દોષ નથી. માનવ સ્વભાવજ એવો વિચિત્ર છે કે, તેને નવીન નવીન જાણવાની હમેશાં બહુજ જિજ્ઞાસા રહે છે. પણ ચિંતા નહિ. તમારી એ ઇચ્છા અવશ્ય પૂર્ણ થશે. ”

મદને કહ્યું:—“ હા–કૃપાનાથ ! આપ જે કાંઇ કહો છો, તે સર્વથા સત્ય જ છે. ”

યોગીએ કહ્યું:—“ જૂઓ, આજસૂધી મોહિનીએ જે કાંઈ કર્યું છે, તે મારી ઇચ્છાનુસાર જ કર્યું છે તથા અત્યાર સૂધી તે તેનો પોતાનો અને મારો પરિચય છૂપાવી રહી હતી, તેમાં પણ મારીજ સમ્મતિ હતી. જ્યારે તું વિશાલાપૂરીથી તારા કાકા પાસેથી વિદાય

લઇને રણધીર તથા રમાનાં લગ્નમાં વિઘ્ન નાખી રમાને તારી પત્ની કરવાના ઉદ્દેશથી મોહિનીના દુર્ગ તરફ આવી રહ્યો હતો, ત્યારે રસ્તામાં જ મોહિનીને એક સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરાવીને તારી સાથે મેળવી આપી હતી, એ પણ મારી ઇચ્છાથીજ મેં મોકલી હતી."

મદને ગદ્‌ગદ્ કંઠથી કહ્યું:—"યોગીરાજ! આપે મારા પર અત્યંત દયા દર્શાવી છે. હું આપનો પરમ અનુગૃહીત છું."

યોગીએ કહ્યું:—"વારૂ, હવે સાવધ થઇને મારો વૃત્તાંત સાંભળો. મારૂં નામ જાજ્વલિ* છે અને તમોએ કદાચ ઋષિમુનિઓના સમુદાયમાં પણ મારૂં આ નામ સાંભળ્યું હશે. હું પ્રથમ ચિત્રકૂટ પર્વતપર તપ કરતો હતો, એવામાં કોઇ પણ કારણવશાત્ મારી સમાધિનો ભંગ થયો અને એ સમયે મારા આશ્રમના દ્વારપર તરતની જન્મેલી એક કન્યાપર મારી દૃષ્ટિ પડી. એ કન્યાને જોઇને મને સંદેહ થયો કે, એ કોની કન્યા હશે? વળી એ કન્યાને પોક પોક રડતી

---

* જાજ્વલિ ઋષિના સંબંધમાં એમ કહેવામાં આવે છે કે:—"એ એક તપમાં મગ્ન થયેલો બ્રાહ્મણ હતો. એ અથર્વવેદના જ્ઞાતા ગુરુનો શિષ્ય હતો. કઠોર તપસ્યા દ્વારા એ અતિશય ઉન્નતિ પ્રાપ્ત કરી શક્યો હતો, તથા યોગીની વિભૂતિ સ્વરૂપે સર્વ સ્થળે આવજા કરી શકતો હતો અને એને સર્વ વિષયોને જાણવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થઈ હતી. જાજ્વલિએ પોતાના મનમાં વિચાર્યું કે, હું એક અદ્વિતીય પુરુષ થઈ ગયો છું. એ સમયે આકાશમાં દૈવવાણી થઈ કે, આવી ધારણા ધારવી એ તેના જેવા પુરુષને માટે ઉચિત નથી. અરે એટલુંજ નહિ, પણ કાશીનો તુલાધાર નામક વિદ્વાન પણ એવી કલ્પના કરી શકે તેમ નથી. ત્યાર પછી જાજ્વલિએ કાશીધામમાં જઇને તુલાધાર પાસેથી ધર્મોપદેશ ગ્રહણ કરીને સત્યજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર્યું હતું."

ચં. જી. જોશી.

જોઇને મારા મનમાં દયાનો પણ સંચાર થયો. મને વિચાર થયો કે, આવી કોમળ બાલિકાને કયા નિષ્ઠુર મનુષ્યે આમ ફેંકી દીધી હશે? વિચાર કરતાં કરતાં છેવટે મને જણાયું કે, એ બાલિકા ચિત્રરેખા અપ્સરાની છે અને વિશ્વાવસુ ગાંધર્વના વીર્યથી ઉત્પન્ન થયેલી છે, એ બન્ને પતિપત્ની ઇંદ્રના ભયથી એ બાલિકાને મારા આશ્રમના દ્વારપર મૂકી ગયાં છે. મારા આશ્રમમાં બાલિકાને મૂકવા આવતી વેળાયે ચિત્રરેખા તથા વિશ્વાવસુએ પોતાના મનમાં એમજ ધાર્યું હતું કે, જો મારી દૃષ્ટિ એ બાલિકાપર પડશે તો તેથી તેનું જીવન કદાપિ નષ્ટ થશે નહિ."

મદને અત્યંત આતુરતાની સાથે પૂછ્યું:—"વારૂ, ત્યારપછી તે બાલિકાનું શું થયું?"

યોગીએ જવાબ આપ્યો:—"મેં તે બાલિકાને તપશક્તિના પ્રભાવે આ અનુપમ દુર્ગને રચી આપ્યો કે જે હજી સુધી તમારા ઉપયોગમાં આવી રહ્યો છે. એ બાલિકા આ દુર્ગમાંજ રહેવા લાગી. મદન! એ બાલિકા અન્ય કોઇ નહિ પણ અત્યારે તારી સન્મુખ ઉભેલી મોહિની જ છે, મારે એ મોહિની દ્વારાજ તારૂં કાર્ય સિદ્ધ કરાવવું હતું; એથી હું આ પર્ણકુટીમાં રહેવા લાગ્યો. આ સર્વ સંપત્તિ કેવળ મારા યોગના બળના યોગે જ ઉત્પન્ન થઇ છે. હવે તો તારા સંદેહનું નિવારણ થયું ને વારૂ?"

મદને હાથ જોડીને કહ્યું:—"હા-મહારાજ! હવે મારા સંદેહનો અંત આવ્યો છે. પરંતુ--"

યોગીએ કહ્યું:—"પરંતુ હજી તને મારી સાથે તારો આવો સંબંધ જોડાવાનું શું કારણ છે, એ સમજાયું નથી. મારા અને તારા ઉભયના સંબંધના ભેદને હજી સુધી તું જાણી શક્યો નથી ને?"

મદને કહ્યું:—"હા–મહારાજ! મારી પણ એ વિષયને જાણવાનીજ ખાસ ઇચ્છા છે."

યોગીએ કહ્યું:—"એનું કારણ એ છે કે, તારા પૂર્વજોમાં એક શશિભાલ નામક એક પુરુષ હતો. અને તે પોતાનાં પૂર્વના કરેલાં કર્મોથી કોઢીઓ થઇને એટલો બધો પીડાવા લાગ્યો કે, કોઇપણ રીતે તેનાથી તે પીડાને સહી શકાઇ નહિ, તેમજ તેના જીવનનો પણ અંત આવ્યો નહિ. છેવટે તે પોતાના રોગનું નિવારણ કરવાના ઉદ્દેશથી પોતાની સર્વ સંપત્તિ તેના પુત્ર રજનીચંદ્રને સોંપીને એકલો બહાર નીકળી પડયો. સંયોગવશ તે સીધો ચિત્રકૂટ પર્વત પરના જે એક મહા ભયંકર સ્થાનમાં હું તપ કરતો હતો, ત્યાં તે સિંહ આદિ હિંસ્ર જાનવરોના દ્વારા મરણવશ થવાનો નિશ્ચય કરી આવી પહોંચ્યો. પરંતુ જેનું જીવન દીર્ઘ છે તથા ઇશ્વર જેના પ્રતિ અનુકૂલ છે, એવા મનુષ્યનું મૃત્યુ સહજમાં શી રીતે થઈ શકે? તેવો મનુષ્ય કદાપિ પણ પ્રકારે કોઇનાથી મરતોજ નથી.

તે પુરૂષ મારી પાસે આવી પહોંચ્યો, મારી સાથે તેનો મેળાપ થયો. તેણે પોતાનું બધું દુઃખ મારી પાસે ગાઇ બતાવ્યું. મને એની દશા દેખીને દયા આવી અને મેં એક જડી બુટ્ટી એને બતાવી આપી. એના યોગે એના રોગનો અંત આવ્યો અને સારી રીતે આરોગ્ય થઇ ગયો. જ્યારે તે તદ્દન નિરોગી થયો, ત્યારે મેં તેને વારંવાર ઘેર જવાનો આગ્રહ કર્યો. પરંતુ કોઇ પણ પ્રકારે એ ઘેર જવાને સમ્મત થયો નહિ. ત્યાર પછી તે મારી પાસે રહીને યોગાભ્યાસ કરવા લાગ્યો. જ્યારે તેનું મૃત્યુ આવ્યું, ત્યારે તેણે મારી પાસે પ્રાર્થના કરી કહ્યું કે આપ મારા વંશજોપર કૃપા રાખજો. મેં પણ એની પ્રા-

ર્થનાને પૂર્ણ કરવાનું વચન આપ્યું. બસ, એ વચનના યોગેજ મેં મોહિની દ્વારા તને યોગ્ય સહાયતા કરી છે."

મદને આનંદિત થઇને કહ્યું:—"ધન્ય છે, મહાત્મા, આપના યોગબળને અનેકવાર ધન્ય છે!"

યોગીએ કહ્યું:—"વત્સ, હવે હું અહીંથી હિમાલય પર્વતપર તપ કરવા માટે જાઉં છું અને આ દુર્ગ તથા તેની સર્વ સંપત્તિ તને સોંપું છું. અહીં રહીને તું સુખેથી તારો સંસાર ચલાવ. જ્યારે તારા પર કાંઈ પણ સંકટ આવી પડે ત્યારે, મારૂં સ્મરણ કરજે, એટલે હું જ્યાં હઇશ, ત્યાંથી આવીને તરતજ તને યોગ્ય સહાયતા કરીશ."

આ સમયે મોહિનીએ તે મહાત્માનાં ચરણોમાં પડીને કહ્યું:–"પિતાજી, આપ તો અહીંથી ચાલ્યા જાઓ છો, પરંતુ આપના જવાથી મારી શી દશા થશે, એનો વિચાર કેમ નથી કરતા? આપના વિના મારાથી એક ક્ષણ પણ રહી શકાશે નહિ."

યોગીએ કહ્યું:-"પુત્રિ! હું તને ગંધર્વની શક્તિ આપું છું તથા તારા શરીરમાં અપ્સરાનું જેવું તેજ મૂકું છું. માટે હવે તું અહીંથી ગંધર્વ લોકમાં જઇને તારી માતાને મળ અને તેને મારો પરિચય આપ; એટલે એ તરતજ તને સ્વીકારી લેશે"

મોહિનીએ કહ્યું:—"જેવી આજ્ઞા."

ત્યાર પછી યોગીરાજ ઉઠીને ઉભા થયા અને તે સાથે સર્વ જનો પણ ઉઠયાં. સર્વથી આગળ યોગીરાજ અને તેમની પાછળ બધાં માણસો ચાલવા લાગ્યાં. થોડીવારમાં તેઓ સર્વ પેલી ગુફાનો પત્થર સરકાવીને બહાર આવ્યાં. થોડે દૂર ગયા પછી એક મોટો ચોક આવ્યો અને તે ચોકના મધ્ય ભાગમાં એક વિશાળ સરોવર દેખાવા લાગ્યું. તે સરોવરની વચ્ચે એક ફૂવારો હતો, તે ફૂવારાં પાસે જઇને

ઋષિવરે ધીમે ધીમે ફેરવવા માંડયો. એથી સરોવરનું સઘળું જળ સૂકાઇને નષ્ટ થઇ ગયું. પછી બધાં માણસો સરોવરમાં ઉતરી પડયાં. યોગીરાજે તળાવની વચ્ચોવચ્ચ જે એક મોટો ચોખૂણુ પત્થર પડયો હતો, તેને સરકાવી દીધો; એટલે એમાં એક નવો રસ્તો મળી આવ્યો. સર્વેએ એ પત્થર નીચેની ગુહામાં પ્રવેશ કર્યો અને ત્યાર પછી થોડેક દૂર ગયા પછી તેમને એક બંધ દરવાજો મળી આવ્યો. એ દરવાજાથી બે એક ગજના અંતરપર આવેલા એક પત્થરની શિલાપર એક બનાવટી કાળા પત્થરનો મોર બેઠો હતો. તે મોરના માથાપર એક પેચ હતો,. તેને યોગીરાજે જરા આમ તેમ ફેરવ્યો એટલે તે મોર ઘણાજ જોરની સાથે ચક્કર ખાવા લાગ્યો અને ધીમે ધીમે તે શિલા અંદર પેસવા લાગી. જ્યારે તે શિલા પૃથ્વી સાથે મળી ગઈ, ત્યારે એક ભયંકર ધડાકો થવાનો અવાજ સંભળાયો અને તે સાથેજ પેલો દરવાજો પણ ઉઘડી ગયો.

ત્યાર પછી તેમણે સહુએ તેના અંદરના ભાગમાં પ્રવેશ કર્યો. એ એક ખજાનો હતો અને એમાં અસંખ્ય રત્નો તથા દ્રવ્ય ભરેલું હતું.

યોગીએ એ સર્વ દ્રવ્ય બતાવીને કહ્યું:—" **મદન** ! આ અખૂટ ખજાનાનો માલિક પણ હવેથી તું પોતેજ છે. હું આ સર્વ સંપત્તિ તારા અધિકારમાં સોંપું છું."

મદને કહ્યું:—" જેવી આજ્ઞા."

યોગીએ એક ઓરડો ઉઘાડીને કહ્યું:—" પુત્ર ! આ બધાં હથિયારો છે. જો, આ ધનુષ ઘણુંજ મજબુત છે અને આ સર્વ અક્ષય અને અભેદ્ય કવચો પડેલાં છે, એનો સમય આવ્યે યોગ્ય ઉપયોગ

કરજે. જો તું આ સર્વ હથિયારો તથા કવચો ધારણ કરી યુદ્ધ કરવા ઉભો રહીશ તો સાક્ષાત્ ઈંદ્રિ પણ તને પરાજિત કરી શકશે નહિ."

આમ કહીને યોગીરાજે ખજાનો બંધ કર્યો અને ત્યાર પછી તેણે દરવાજા બહાર આવી પ્રથમની પેઠે પેલા મયુરને ઉભો કરી દીધો, એટલે તે દરવાજો તરતજ બંધ થઈ ગયો. ત્યાર પછી તળાવપર આવી, તેના પત્થરને તેની જગા પર રાખી દીધો અને પેલા ફુવારા તળેની એક નાની કમાનને દબાવી દીધી અને તેઓ બધાં તરતજ બહાર નીકળી આવ્યાં. હવે યોગીરાજ, જ્યાં આગળ મદન તથા મોહિની રહેતાં હતાં, તે મહાલયમાં આવી પહોંચ્યા.

ત્યાર પછી યોગીએ કહ્યું:—"વત્સ, હવે હું જાઉં છું. મારી શિખામણને ભૂલતો નહિ. જ્યારે મારી જરૂર પડે ત્યારે મને અવશ્ય યાદ કરજે; હું તને મારાથી બનતી સહાય કરીશ."

પછી મોહિનીને ઉદ્દેશીને તેણે કહ્યું:—"પુત્રિ! તું પણ હવે દેવલોક ભણી પ્રસ્થાન કર."

સર્વજનોએ યોગીશ્વરોને પ્રણામ કર્યા અને તેમણે આશીર્વાદ આપ્યા. ક્ષણવારમાં યોગીરાજ કોઇ અજ્ઞાત માગદ્વારા અદશ્ય થઇ ગયા. એ જોઇને સર્વ વિસ્મિત થયાં તથા તેમના યોગબળની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા."

મોહિનીએ રડીને કહ્યું:—"મદન! હવે હું તમારી પાસેથી વિદાય થાઉં છું. ઇશ્વર તમને ચિરાયુ કરો અને તમે સદા બન્ને સ્ત્રીઓનું સુખ ભોગવી સુખી થાઓ."

રમાએ કહ્યું:—"ના, અમને છોડીને તમારાથી જવાશે નહિ."

મોહિનીએ કહ્યું:—"રાજબાલા! હું તમને આઠ આઠ દિવસે અવશ્ય મળી જઇશ."

નલિનીએ કહ્યું:—" ના, બીજે દિવસે. "

મોહિનીએ કહ્યું:—" જો તમારી આજ્ઞા હોય તો હું રોજ આવીને મળી જાઉં. "

મદને કહ્યું:—" અમારી આજ્ઞા અથવા ઇચ્છા એવી છે કે, તમે આઠે પહોર અમારી પાસેજ રહો, એક ક્ષણ વારને માટે પણ અમારાથી અળગાં ન થાઓ.

મોહિનીએ કહ્યુ:—" મદન તમારે તો એમજ સમજવું જોઈએ કે:—

दूरस्थोऽपि समीपस्थो यो यस्य हृदि वर्त्तते ।
यो यस्य हृदये नास्ति समीपस्थोऽपि दूरतः ॥

અર્થાત્:—" જે પોતાના હૃદયમાં વસી રહ્યું છે, તે દૂર રહેવા છતાં પણ સમીપજ છે; પરંતુ જે હૃદયમાં વસેલું નથી, તે નજીક હોવા છતાં પણ દૂરજ છે. "

મદને કહ્યું:—" ત્યારે બીજે ત્રીજે દિવસે આવવાનું વચન આપો.

મોહિનીએ આંખમાંથી આંસૂ લુછીને કહ્યું:—" હું અવશ્ય આવીશ.

આમ કહીને મોહિની સર્વની સમક્ષથી જોતજોતામાં આકાશ ભણી ચાલી ગઇ અને મદન આદિ સર્વ આશ્ચર્યચકિત થઇ તેના તરપ્ જોતા ઉભા રહ્યા.

પ્રકરણ ૩૫ મું

સંસારીનું સુખ

"ઘડયાં કર્તવ્યો જે મનુજશિર મૂક્યાં જગપતિ,
ઉવેખ્યાં એ જાયે કયમ કરી પ્રિયે ? કહે મુજ થકી ?
વિલાસો પ્રેમિલા નવ ગણું કદી નીરસ વળી;
અરે તોએ આજ્ઞા શિર ધરવી જે જાય ન ટળી.
વિલાસો રાખ્યા છે અનુપમ ભરી આગળ બીજા;
રમી ઝીલીશું તે અહિં થકી વિસામો લઇશું જ્યહાં;
નહિં ત્યહાં તો બીજો શ્રમ કંઇ, ત્યહાં તો ચિરલગી;
તણાયા જાવાનું સુખ સરિતમાંહિં પ્રિય સખી !

નરસિંહરાવ.

પ્રિય વાંચક ! આજે મોહિનીનાં લગ્ન ચન્દ્રકાન્ત નામક એક ગાંધર્વની સાથે થયાંને પાંચ વર્ષનો અવધિ થઈ ગયો હતો અને તેને ત્યાં એક પુત્રરત્નનો જન્મ પણ થયો હતો. તે પુત્રનું નામ શશિશેખર રાખવામાં આવ્યું હતું. આપણી આ નવલકથાની નાયિકા રમા પણ એક પુત્રની માતા થઇ ચૂકી હતી અને એ પુત્રનું નામ 'ઈન્દુ' રાખવામાં આવ્યું હતું. વિધાતાએ નલિનીને પણ સંતાન સુખથી વંચિત રાખી નહોતી, તેને એક પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ હતી અને તેનું નામ 'ઇલાવતી' હતું. એ ત્રણે બાળકો લગભગ સરખી અવસ્થાનાંજ હતાં. જ્યારે જ્યારે મોહિની મદન પાસે આવતી હતી, ત્યારે પોતાની

સાથે શશિશેખરને પણ લેતી આવતી હતી અને તે સમયે એ ત્રણે બાળકો સાથે હળી મળીને અત્યંત આનંદ ભોગવતાં હતાં.

નલિની અને રમામાં અત્યંત સ્નેહ હતો. એમનો હેળમેળ જોઈને કોઈ જાણી શકતું નહોતું કે એ બન્ને શોકયો છે. રમા મોટી બહેન અને નલિની નાની બહેન હોય એમજ જણાઇ આવતું હતું. મદન પણ બન્નેને સમાન દૃષ્ટિથીજ જોતો હતો.

એક દિવસે ગાંધર્વ લોકમાંથી મોહિની કલ્પવૃક્ષનાં બે ફૂલો બાળકોને રમવા માટે લઇ આવી. ઇંદુએ તે ફૂલ લઇ થોડી વારમાં નષ્ટ કરી નાખ્યું. પરંતુ ઇલાવતીએ પોતાના ફૂલને ઘણીજ સાવચેતીની સાથે સાચવી રાખ્યું. એ જોઇને ઇન્દુને તેનો નાશ કરવાની ઇચ્છા થઇ આવી એટલે તેણે ઇલાને પોતાની પાસે બોલાવી.

એ સમયે ઇલાવતીએ કહ્યું:--"ના બાઇ હું તારી પાસે નહિ આવું. મને માતાએ ફૂલ આપ્યું છે તે તું છીનવી લે તો હું શું કરૂં વારૂ?"

ઇન્દુએ કહ્યું:—"ના, હું નહિ છીનવી લઉં."

"તો પછી મને શા માટે બોલાવે છે?"

"મને પણ માતાએ એક ફૂલ આપ્યું છે, તે હું તને આપવા માગું છું."

ઇલાએ પાસે આવી કહ્યું:—"ત્યારે મને તે ફૂલ આપ જોઇએ."

"તારૂં ફુલ મને જોવા આપ જોઇએ, તે મારા ફુલના જેવું સુંદર છે કે નહિ વારૂ?"

ઇલાએ પોતાનું ફૂલ છૂપાવીને કહ્યું:--"ના, હું તને મારૂં ફુલ નહિ બતાવું."

"કેમ નહિ બતાવે! શું તું એમ ધારે છે કે તે તારૂં ફુલ

હું લઇ લઇશ ?"

"વારૂ તે જોઇ લે."

"એમ જોવાથી શું જણાય વારૂ ? મારા હાથમાં આપ."

"ના. હું હાથમાં આપીશ નહિ."

"તો હું છીનવી લઇશ."

"હું માતા પાસે ન્હાસી જઇશ."

ઈન્દુએ ધાર્યું કે, ઇલા હવે પોતાના હાથમાંથી છટકી જવા આવી છે. ત્યારે તેણે તરતજ તેને પકડી લીધી અને તેના હાથમાંથી ફુલ ખુંચવી લીધું. ઈલાએ પંચમ સ્વરથી વિલાપ કરવા માંડયો. એ જોઇને ઈન્દુએ મનમાંજ વિચાર્યું કે, હવે થોડીવારમાંજ આખા ઘરમાં ગરબડ મચી જશે અને તે સાથે માતા મને પૂરતી દક્ષિણા આપશે. આમ વિચાર કરીને તેણે તરતજ તે ફુલને તોડીને ફેંકી દીધું. આથી ઇલાવતી પોકેપોક મૂકીને રડવા લાગી. તેણે ભયંકર હાહાકાર મચાવી મૂકયો અને તે રડતી રડતીજ મોહિની પાસે જઇ પહોંચી.

એ જોતાંની સાથેજ મોહિની સમજી ગઇ કે, આ સર્વ ઇંદુનાંજ કારસ્તાન છે. મોહિનીએ ઇલાને પોતાની ગોદમાં બેસાડીને એકાદ બે ચુંબન પણ કરી લીધાં.

ત્યાર પછી મોહિનીએ કહ્યું:—"કેમ શું થયું ? આમ રડે છે શા માટે ? તને કોણે મારી ?"

ઇલાએ રડતાં રડતાંજ કહ્યું:—"ભાઈએ. ભાઈએ મારૂં ફુલ ખૂંચવીને ફેંકી દીધું છે."

મોહિનીએ કહ્યું:—"વારૂ. હું તેને અહીં આવશે ત્યારે ખૂબ મારીશ."

ઈલાએ કહ્યું:—“ પણ મારૂં ફુલ મને ક્યાંથી મળશે ?”

મોહિની:—“ તું રડે છે શા માટે ? હું તને કાલે બીજું ફુલ લાવી આપીશ.”

આ સમયે રડયાનો અવાજ સાંભળીને રમા, નલિની તથા મદન આદિ સર્વ ત્યાં આવી પહોંચ્યાં અને ઈલાને સમજાવીને શાન્ત કરવાની કોશિશ કરવા લાગ્યાં.

મોહિનીએ કહ્યું:—“ જા, રમા બ્હેન પાસે જઇને ફરિયાદ કરી આવ.”

ઈલાએ રમા પાસે જઇને કહ્યું:—“ માતા, ઇન્દુએ મારૂં ફુલ તોડી નાખ્યું.”

રમાએ કહ્યું:—“ બેટા તું રડ નહિ. હું તેનેજ શોધું છું. મારા હાથમાં આવશે એટલે હું દોરીથી બાંધીને સખ્ત માર મારીશ.”

આ બધી વાતો એક સ્થળે છૂપાઇને ઈન્દુ સાંભળી રહ્યો હતો. તેણે પોતાના મનમાં જ વિચાર્યું કે, હવે બુરી દશા આવી પહોંચી, માતા હવે મને માર્યા સિવાય રહેશે નહિ.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે આંખમાંથી આંસૂ વહાવતો એક પ્રકારનો ઢોંગ કરી માતા પાસે જઇ પહોંચ્યો.

આ જોઇને રમા હસતી હસતી બોલી:—“ જૂઓ, કુમાર એક નવો ઢોંગ કરી આ તરફ આવી રહ્યો છે.”

ઈન્દુને પાસે આવેલો જોઇને ઇલાએ કહ્યું:—“ જૂઓ માતા, આ ભાઇ આવી પહોંચ્યો છે.”

રમાએ કહ્યું:—“ કેમ ઇન્દુ, તેં મારી ઈલાને શા માટે સતાવી છે ? એનું ફુલ તેં શા માટે તોડી નાખ્યું ! ઉભો રહે, તને તારી ઉદ્ધતાઇનું ફળ ચખાડી આપું છું.”

ઈન્દુએ જોયું કે હવે કોઇપણ રીતે પોતાનો બચાવ થઇ શકે તેમ નથી. ત્યારે તેણે નલિનીનું શરણ લીધું. નલિનીએ તેને ગોદમાં લઇ તેનું મુખ ચુમીને કહ્યું:–“ આ ઇલા તદ્દન જૂઠી છે, મારો ઇન્દુ તદ્દન ભોળો અને સરળ બાળક છે. મારા ઈન્દુને કોણ મારી શકે તેમ છે ? ”

આથી ઇન્દુનો પક્ષ પ્રબળ થયો. તે વધારે રડી રડીને ઇલાનો ગુન્હો ઠરાવવાની કોશિશ કરવા લાગ્યો. ઈન્દુને હવે છાનો રાખવાનું કામ મુશ્કેલ થઈ પડયું. આ જોઇને ઇલા ચૂપ થઈ ગઇ અને **મદન** તથા રમા આદિ સર્વ સ્ત્રીઓ હસવા લાગ્યા.

આવા પ્રકારના અનેક ખેલો તે બાળકો હંમેશાં કર્યા કરતા. હતાં. એ જોઇને માતાપિતા પરમ આનંદને પ્રાપ્ત કરી પોતાને કૃતાર્થ માનતાં હતાં. કોઇ એક નીતિકારે યોગ્ય જ કહ્યું છે કે:—

શ્લોક:

मूर्खस्य हृदयं शून्यं देशं शून्यं कुवान्धवैः ।
अपुत्रस्यगृहं शून्यं सर्वं शून्यं दरिद्रता ॥

અર્થાત્:—“ મૂર્ખ અથવા અભણ એવો જે કોઇ મનુષ્ય હોય છે, તેનું હૃદય શૂન્ય જ હોય છે, અને જો તેનાં બંધુબાંધવો નીચ પ્રકૃતિનાં હોય છે તો તેમના યોગ સમસ્ત દેશ શૂન્ય છે. તથા જેના ઘરમાં પુત્ર નથી તેનું ઘર સૂનું છે; અને ગરીબાઈમાં ત્રણે લોક શૂન્ય છે. ”

× × × ×

થોડા દિવસ પછી **મહારાજા નરેન્દ્રસિંહનો** દેહાન્ત થયો, એટલે વિશાલપૂરીના ભૂપાળરૂપે વિરાજવાનો **મદનને** શુભ પ્રસંગ પ્રાપ્ત

થયો અથવા તો **મદન**જ વિશાલાપૂરીનો કર્તા હર્તા ભાગ્યવિધાતા ભૂપતિ થયો.

મદનને **નરેન્દ્ર**સિંહનું રાજ્ય શા કારણથી પ્રાપ્ત થયું એવો પ્રશ્ન પાઠકના મનમાં ઉપસ્થિત થાય તો તે સ્વાભાવિક જ છે. પરંતુ મહારાજ **નરેન્દ્ર**સિંહનો પુત્ર ચંદ્રસેન એક સમયે એક અરણ્યમાં મૃગયા માટે ગયો હતો અને દૈવયોગે એક સિંહના આક્રમણથી તેનું મૃત્યુ થયું હતું, એથી **નરેન્દ્ર**ના રાજ્યનો ઉત્તરાધિકારી **મદન**જ ઠર્યો હતો.

જે સમયે **મદન**ને વિશાલપૂરીનું રાજ્ય પ્રાપ્ત થયું તે સમયે ઈંદુની ઉમ્મર વીસ વર્ષની થઈ ચૂકી હતી, એથી **મદને** ઇન્દુનેજ વિશાલાપૂરીના ભૂપાલરૂપે સ્થાપિત કરી ત્યાંનું રાજ્ય તેના આધિકારમાં સ્વાધીન કર્યું.

સમાપ્ત.

જોશી ત્ર્યંબકલાલ જીવરાજ કૃત રસિક નવલકથા.

કલન્દરની કટાર

અથવા

સંસાર ખાંડાની ધાર

ભયંકર ખૂનરેજી અને લોહીની નદીઓ વ્હેવડાવનારાં દસ્યોનો આબેહુબ ચિતાર આપે તેવાં કેટલાંક પાત્રો આ નવલકથાની રંગભૂમિપર કામ કરીને વાંચનારને ક્વચિત્ થરથર કમ્પાવી મૂકે છે. નીચ અને શયતાન દોસ્તો કેવી દગાબાજીથી પોતાના દોસ્તનો ઘાત અથવા ખૂન કરે છે, સ્વાર્થને વખતે તેમનાં દસ્ય કેવાં પાષાણુ જેવાં બની જાય છે તથા અંતે એવા દુરાત્માઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, કોમળ હૃદયની કામિનીઓ પ્રેમને માટે કેટલાં બધાં સાહસો વેઠીને. જીવનનું બલિદાન આપવાની તૈયારી કરીને તે અન્ય પુરૂષના પ્રેમને સંપાદન કરે છે, તથા તે ઉપરાંત મહાત્માઓના ચમત્કાર, પિશાચોની પાપલીલા, પિતાએ પિશાચનું સ્વરૂપ ધારીને કન્યાને ભોંયમાં દટાવવી, દીવાનની દુષ્ટતા, પાપીનો ભયંકર જુલ્મ, જાસૂસોની બહાદુરી, શયતાની ચક્કર, ભોંયરામાંનાં ભેદ ભરેલાં કુકર્મો, છુપી કટારીનું પરાક્રમ આદિ સર્વ વિષયો વાંચતાં આ સંસાર એ ખાંડાની ધાર જ છે એવો સર્વને ભાસ થયા વિના રહેશે નહિ. પૃષ્ઠ ૩૦૦ પાકું પૂઠું મૂલ્ય ૨—૦—૦.

એવી સુંદર રીતે આલેખવામાં આવ્યાં છે કે વાંચકની જિજ્ઞાસા એક પછી એક પ્રકરણ વાંચવાને ઉશ્કેરાતી જાય તેમ છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦ પાકું પૂઠું કિં. રૂ. ૧.

પિશાચમંદિર ભા. ભા. ૧-૨ જો—આ નવલકથા એટલી તો હૃદયગ્રાહી અને ચમત્કારિક છે કે, પૃષ્ઠે પૃષ્ઠે જિજ્ઞાસારસની જાણે કે સરિતા જ વહેતી હોય એવો સહજ ભાસ થાય છે. વળી ગુજરાતી વાંચકોને વાંચવામાં વિશેષ સરળતા પડે એ માટે પ્રયોજકે મૂળ અંગ્રેજી વસ્તુસંકલનાને ઘણી કુશળતાથી ગુજરાતીમાં ઉતારી છે; આમ હોવાથી વાંચતાં બિલકુલ કંટાળો ઉપજવાનો ભય છે જ નહિ. અરણ્યમાં અત્યાચાર, કિલ્લાનો ગુપ્તભેદ, ભયાનક ચક્રયંત્ર, કેદમાં સપડાયલી કુમારિકા, શ્વેત આકૃતિ, ચક્રયંત્રવાળું ભોંયરું, પ્રેમમંદિર કે પિશાચમંદિર? વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં આહાર નિદ્રાનું સર્વથા વિસ્મરણ થઇ જાય તેમ છે. આ નવલકથાના દરેક ભાગમાં ફોટો ઝીંકોનાં પાંચ પાંચ મનહર ચિત્રો આપેલાં છે. બન્ને ભાગ જુદા બાંધેલા છે. પાકું પૂઠું, બન્ને ભાગ પૃષ્ઠ ૬૦૦ છતાં કિંમ્મત દરેક ભાગની રૂ. ૨) મુજબ કુલ રૂ. ૪.

ભાગ્યચક્રનો મહામંત્ર—આ સચિત્ર નવલકથામાં એક કેળવાયલી બાળા પ્રભાવતી અને તેના અવિવાહિત પતિ સુમિત્રનો કૌમાર અવસ્થામાં પરસ્પર પ્રેમ છે; પરંતુ ભાગ્યચક્ર વિલક્ષણ હોવાથી એ બાળાના પિતાનું એકાએક ખૂન થાય છે. ખૂનીને પકડવાને એક કાર્યદક્ષ ડિટેક્ટિવ ઘણો પ્રયત્ન કરે છે, તેને ઘણા પુરાવાઓ મળી આવે છે;

પરંતુ તે ખૂનીનો નિર્ણય કરી શકતો નથી કે તેને પકડી શકતો નથી વગેરે બનાવો જાણે મ્હોં આગળ ઉભા જ હોય એમ જણાય છે પૃષ્ઠ ૪૦૦ મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

રા. નારાયણ વિસનજી ઠક્કુર કૃત રસિક નવલકથાઓ.

આજકાલનું હિન્દુસ્તાન અથવા પ્રાણહારક **મૃગજળ**—ભા. ૧-૨. ચાલૂ સમયમાં ચાલતા નીંદ્ય સુધારા, ગાડીવાડીના વૈભવ ખાતર ગમે એવા શ્રીમંત પતિ મેળવવાની લાલસા, શ્રીમંતોનાં મૃત્યુ સમયે થતાં વીલના કલ્પનામાં પણ ન આવે એવા બનાવોથી ભરપૂર નવલકથા. પ્રણયદર્શન, વિકાર અને વિવેક, સુધામાં હલાહલ, શરીફ બદમાશોની ટોળી, સત્યનિષ્ઠા, અબળાનું સાહસ, ભયંકર પ્રપંચજાળ, નિશાચરોનો ગૃહપ્રવેશ, ગુલાબની પ્રેમપત્રિકા, ભાગિરથીની ભયંકરતા, અધઃપાતનો આરંભ, કપિંજલાનો કાળ અને સુલોચનાની અદ્રશ્યતા વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં તમે જુની આંખોએ નવીન તમાશો જ જોઈ શકશો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૭૨૦, દરેક ભાગમાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, બન્ને ભાગનું પાકું રૂપેરી પૂઠું છતાં કિંમત. દરેકની ૧-૮-૦ કુલ રૂ. ૩).

ભયંકર ભદ્ર અથવા કેવળ ૨૪ વર્ષના ક્ષણભંગુર **સંસાર માટે**—આ સંસારના ક્ષણભંગુર ભોગવિલાસની લાલસાથી મહત્વાકાંક્ષાના પ્રવાહમાં તણાઈને ક્ષુદ્ર માનવી પિશાચના દાસત્વને સ્વીકારીને આ જગતમાં કેવાં કમકમાટી ઉપજાવનારાં કૃત્યો કરે છે, અને જ્યારે પિશાચની નરકગર્ત્તામાં પડવાનો પ્રસંગ

તેમનાં નેત્રો સમક્ષ આવીને ઉભો રહે છે તે સમયે તેમની કેવી દયાજનક દુર્દશા થઇ જાય છે એનું જો તાદૃશ્ય શાબ્દિક ચિત્ર જોવું હોય તો તે કેવળ આ અદ્‌ભુત નવલકથામાં જ દેખાશે. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ટ ૩૦૦, રૂપેરી નામ તથા પાંચ સુંદર ફોટો-ગ્રાફિક ચિત્રોવાળી આ નવલકથાની કિં. માત્ર રૂ. ૨) છે. પો. માફ.

નાદિરનો દોરદમામ-- અને બાહુબળનું પરિણામ-સ્વર્ગવાસી

અમૃત કેશવ નાયક તથા વિદ્યમાન ઠક્કુર નારાયણ વિસનજી કૃત. એક સાધારણ સિપાહી તરીકે ઇરાનના બાદશાહના સૈન્યમાં દાખલ થઇ ધીમે ધીમે આગળ વધી અંતે છળપ્રપંચ તથા અદ્વિતીય બાહુબળથી ઇરાનના બાદશાહ બની બેઠેલા અને ત્યાર પછી હિન્દુસ્તાનમાં આવી દિલ્હીમાં ' કત્લેઆમ ' ચાલાવી દિલ્હીની મૂગલિયાત ' શહેનશાહના ' પાયાને હમ્મેશને માટે ઢીલો કરી જનાર નાદિરશાહનું જીવનચરિત્ર આ ગ્રંથમાં એટલું અને એવું ઉત્તમતાથી વર્ણવાયું છે કે જાણે એક ઉત્કૃષ્ટ નવલકથા વાંચતા હોઈએ તેવો જ ભાસ થાય છે. ઉત્તમ કાગળ, ઉત્તમ બાઇન્ડીંગ ૨૫૦ પૃષ્ટના ગ્રંથની કીમત રૂા. ૨– –૦ પોસ્ટેજ જૂદું.

મારી ભયંકર સંસારયાત્રા અથવા એક નિરાધાર અબળાનો

આર્ત્તનાદ! આ સામાજિક નવલકથામાં સંસાર વ્યવહારમાં પ્રચલિત થઇ પડેલા કેટલાક વિષયોનું એવી શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિથી અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે, જેમાંથી ઘણું શીખવાનું મળી શકે તેમ છે. બાળવિધવાની હિન્દુ સમાજમાં કેવી શોચનીય સ્થિતિ છે, લગ્ન

કોને કહેવાય છે, પુનર્લગ્નની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઈ છે, જ્ઞાતિહિત કેવી રીતે સાધી શકાય તથા જ્ઞાતિના સડાઓને કેવી રીતે દૂર કરી શકાય આદિ અનેક ઉપયોગી વિષયોની ચર્ચા આ નવલકથામાં ઘણી રસિકતાથી કરેલી છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૫૦, પાકું રૂપેરી પુઠું; છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૨–૦–૦

રા. વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કરકૃત રસિક નવલકથાઓ:

કંગાલ કેદી અથવા સ્નેહ-બંધન—ભાગ ૧–૨. આ નવલકથામાં સુખદુઃખના પડછાયા, સ્વામી સ્નેહજ્યોતિનું આદર્શ સાધુજીવન અને દૈવી પરોપકાર, હતભાગ્ય રંગનાથની સ્થિતિનું અને જીવનનું કલ્પના પણ ન કરી શકાય એવું અસંભવ પરિવર્તન, પોલિસ અમલદારોની નિષ્ઠુરતા, સંપત્તિનો સદુપયોગ, નિરાધાર સ્નેહલતાના જીવનનો અકાળે આવેલો શોચનીય અંત, શાન્તિલતાના કષ્ટની પરિસીમા, અપૂર્વ વાત્સલ્ય સ્નેહ, કૃષ્ણલાલનાં કુટિલ કારસ્થાન, શ્રીમંતોની શઠતા અને વિલાસપ્રિયતા, નર્મદાની પ્રાણહારક આશા, પ્રણય અને વિરહના આકર્ષણીય પ્રસંગો, પાપિષ્ઠા કાળિકાની કુટિલતા, સતી સાધ્વીની શીયળપ્રીતિ, આદિ અનેકવિધ આકર્ષણીય ઘટનાઓથી પરિપૂર્ણ. દરેક ભાગમાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, ચીકણા સફેદ કાગળ, બન્ને ભાગનું પાકું રૂપેરી પૂંઠું; દરેક ભાગની કીંમત રૂ. ૧–૧૨–૦ મુજબ કુલ રૂ. ૩–૮–૦.

દગાબાજ દુનિયા—આ નવલકથાની વસ્તુસંકલના એવી તો અદ્ભુત, પરંતુ સંભવિત છે કે, પ્રત્યેક પૃષ્ઠે વાંચકની જીજ્ઞાસા વૃદ્ધિંગત થાય તેમ છે પત્નીનું ગૂમ થવું, રેલ્વે ટ્રેનમાં સંન્યાસીના મૃતદેહનું તણાઈ આવવું, સાધ્વી સતી નિર્મળાનો દૈવી અને આદર્શ સ્વામીસ્નેહ, સંન્યાસીના જીવનનું ગુપ્ત રહસ્ય, પાપનો પશ્ચાત્તાપ, સંતાનસ્નેહ, લોકચર્ચા અથવા ગામડાનું ગૅઝેટ, પ્રચંડ નિરાશા, ચોરને પોટલે ધગની ધૂળ આદિ અનેક રસિક, ચમત્કારિક અને બોધક વિષયોંથી ભરપૂર. મ્હોટા કદનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૨૦. મનહર છપાઇ, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. પાકું લાયબ્રેરીને શોભાવે એવું રમણીય પૂઠું. આ નવલકથાનાં ચિત્રો જોઈ તમે 'અપૂર્વ' શબ્દ જ ઉચ્ચારશો. મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૮–૦ આજે જ મંગાવો.

ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા અથવા આદર્શ વિધવા— આ નવલકથા એક સર્વોત્તમ બંગાળી નવલકથાનો અનુવાદ છે. આ નવલકથા સમસ્ત હિન્દુસ્તાનમાં એટલી બધી લોકપ્રિય થઈ પડી છે કે, તેનું અંગ્રેજી, હિન્દુસ્તાની, વગેરે ભાષામાં પણ ભાષાંતર થયું છે. **ભાગ્યદેવીની ભયંકરતાથી** એક કંગાલ દીનદરિદ્ર કુટુંબને કેટલું બધું દુઃખ વેઠવું પડે છે તેનો આ નવલકથામાં ઘણો જ કરુણાજનક ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. સતીના જીવનનો હૃદયભેદક અંત, નિષ્ઠુર નરેન્દ્રનાથની પ્રબળ વિલાસવાસના, વિશ્વેશ્વરની સાધુતા અને પરોપકારિતા, લેણદારોનો જુલ્મ, કઠોર વૈધવ્યવ્રત, લગ્નને બદલે ચિતા, સેવાધર્મ

અને કર્ત્તવ્યમહિમા વગેરે વિષયોનું શાબ્દિક ચિત્ર વાંચતાં વાંચતાં તમે અશ્રુજળને અટકાવી શકશો નહિ. મનુષ્યજીવનમાં કષ્ટની પરિસીમાનું દર્શન કરવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૦૦, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, પાકું રૂપેરી બાઇન્ડીંગ છતાં કિમ્મત માત્ર રૂ. ૧—૪—૦.

પિશાચિની કે પ્રેમદા ?—ભૂતપ્રેતના ભયંકર ઉપદ્રવના લીધે ઉપજતું ભ્રમમૂલક દુઃખ, મહામાયાનું જળમાં ડૂબી જવાથી નિપજેલું મૃત્યુ, સુંદરી લીલાવતીની બિમારી, પ્રેમની હરિફાઇ, યુવકનો આત્મસંયમ, વિધવાની વિરહવેદના, ધડથી જૂદું થઇ ગયેલું મસ્તક, શ્મશાનભૂમિમાં પિશાચોનું પાપમંડળ, સંન્યાસીનું અદ્ભુત શિક્ષણ, વિદેશીનીના જીવનનો ભેદ, પ્રણયનિરાશા, માયાજાળ, પાપનો પસ્તાવો, સોબતની અસર વગેરે વિવિધ વિષયોથી પરિપૂર્ણ. સંયમનું માહાત્મ્ય અને સુખ નિહાળવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૬૦, સુંદર છપાઇ, છતાં કિમ્મત માત્ર રૂ. ૧—૮—૦.

સ્વર્ગમાં શયતાન—ઉપરથી મહાત્મા જેવા દેખાતા અને સંસારમાં સાધુ લેખાતા; પરંતુ હૃદયમાં હળાહળ ભરી રહેલા પુરુષો પોતાના ઉપર ઉપકારો કરનારનું પણ કેવું ભયંકર અનિષ્ટ કરે છે, દ્રવ્યલોભથી કેટલીક વખત મનુષ્ય પિશાચનું સ્વરૂપ ધારણ કરી કેવાં પૈશાચિક અને રૂંવાં ખડાં કરે એવાં નિષ્ઠુર કાર્યો કરે છે, ખોટાં મૃત્યુપત્ર કેવી રીતે તૈયાર થાય છે વગેરે અનેક રસિક, ચમત્કા-

રિક અને આકર્ષક ઘટનાઓથી ભરપૂર નવલકથા **સ્વર્ગમાં શયતાન** અવશ્ય વાંચો. મ્હોટી સાઈઝનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૦૦, મનહર છપાઇ, પાકું રૂપેરી લાયબ્રેરીને શોભાવે એવું આકર્ષક પૂઠું; છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૪–૦.

સંસાર કે નરકાગાર ?–આજકાલના કહેવાતા સુધારકોનું આંતર્જીવન કેવું પાપ પૂર્ણ અને શોચનીય છે, જ્ઞાનશૂન્ય વિધવાઓ ધર્મશિક્ષણના અભાવે સ્વધર્મનો ત્યાગ કરી કેવી રીતે પાપપંથે જાય છે, ખરાબ સોબતથી કેવું ભીષણ દુઃખ ભોગવવું પડે છે, વેશ્યાવિલાસથી અંતે કેવી પાયમાલી, અને ખાનાખરાબી થાય છે, સદ્ધર્મિણીનો ત્યાગ કરી પરદારામાં પ્રીતિ રાખનાર યુવકોની કેવી દુર્દશા થાય છે, મદ્યપાનના વ્યસનથી મનુષ્યજીવન કેવું અધમ થાય છે, પાપપૂર્ણ મહત્વાકાંક્ષા રાખવાથી જીવનનો કેવો વિનાશ થાય છે એનો આબેહૂબ ચિતાર આ નવલકથામાં સાદી, સરળ પરંતુ રસિક ભાષામાં ચિતરવામાં આવ્યો છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૫૦, સુંદર છપાઇ, પાકું રૂપેરી પૂઠું; છતાં કિમ્મત માત્ર રૂ. ૧–૪–૦ લખોઃ—

મૃગલોચની અથવા–માયા પ્રાબલ્ય (સંપાદકઃ– રા. પ્ર૦ જા૦ ઠક્કર.) ભાગ ૧–૨–૩–૪ આ નવલકથા વાર્તા પ્રિય વાંચકોને એક વખત વાંચવાની અમે ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ. શુદ્ધ સ્નેહનું સ્વરૂપ સમજવું હોય, વફાદાર દોસ્તની દિલોજાન દોસ્તીનું દર્શન કરવું હોય, વેશધારીઓના કલ્પનામાં પણ ન ઉપજી શકે એવા અવનવા ચમત્કારોથી પરિચિત થવું હોય, વીરપુરુષોની વીરતા જોવી હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય

વાંચજો. પ્રેમિક પ્રેમિકાની વિયોગવ્યથાનો હૃદયવિદારક ચિતાર વાંચતાં તમે અશ્રુજળને અટકાવી શકશો નહિ. પ્રેમ, વિરહ, મિલન, ચમત્કાર, કર્તવ્યનિષ્ઠા, દેશદ્રોહ, દેશભક્તિ વગેરે સઘળું આ નવલકથામાં છે. આ નવલકથા વાંચતાં તમે આહાર નિદ્રા પણ ભૂલી જશો અને તમારા મુખમાંથી વારંવાર 'વાહ વાહ'ના જ ઉદ્‌ગાર નીકળશે. આ નવલકથાની લોકપ્રિયતા અને રસિકતા માટે એટલું જ કહેવું બસ છે કે, ઉર્દુ, હિંદી, નેપાલી, ઈંગ્રેજી આદિ દેશી વિદેશી ભાષાઓમાં આ નવલકથાની અત્યાર સુધીમાં લાખો નકલો વેચાઇ ગઇ છે અને હજી વેચાય છે. આજે જ મંગાવો. દરેક ભાગનું મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૮–૦ કુલ રૂ. ૬–૦–૦ પાકું રૂપેરી પૂઠું.

રણઘેલા રજપૂતો યાને સતીઓનું શૂરાતન—ભાગ ૧–૨ જો. આ નવલકથા એટલી બધી આકર્ષક અને રસિક છે કે, માત્ર એકજ વર્ષમાં તેની બીજી આવૃત્તિ થઇ છે. જે રણશૂરા રજપૂતોએ, જનની જન્મભૂમિની સ્વતંત્રતાને માટે પોતાનાં અમૂલ્ય જીવનો રણક્ષેત્રમાં સમર્પણ કર્યાં હતાં, જે સતી સાધ્વી રજપૂતાણીઓએ યુદ્ધમાં ભાગ લઇ શત્રુઓને હંફાવી પોતાના અપૂર્વ શૂરાતનથી સર્વને અતિ આશ્ચર્ય ઉપજાવ્યું હતું, વગેરે વિષયોથી ભરપૂર. મનહર છપાઇ, પાકું સોનેરી પૂઠું છતાં કિમ્મત દરેક ભાગની રૂ. ૧।। મુજબ કુલ રૂ. ૩.

મનોહારિણી માયા—આ નવલકથાની વસ્તુસંકલના એટલી બધી રસિક મનોરંજક અને કરુણાજનક છે કે એક વખત પુસ્તક વાંચવા માટે હાથમાં લીધા પછી પડતું મૂકવાનું મન થશે નહિ. એક વિ-

ભુવનમોહિની બાળિકાના પ્રેમના બે પ્રતિસ્પર્ધી યુવકો એક બીજાની વિરુદ્ધ કેવાં પ્રાણુહારક ષડ્યંત્રો રચે છે, સંસારત્યાગી મહાત્માના અંતરમાં ક્વચિત્ સ્વાર્થનો સંચાર કેવી રીતે થાય છે, સરળ હૃદયની બાળિકા જીવસટોસટના પ્રસંગોમાં પણ પોતાના પ્રિયતમના પ્રણય પ્રતિ કેવી દૃઢ રહે છે, દુરાચારી અધમ મનુષ્યો પોતાની સત્તાનો દુરુપયોગ કરી અંતે કેવા પસ્તાય છે વગેરે આકર્ષણીય ઘટનાઓનું દર્શન કરવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. આ નવલકથાના પ્રયોજક રા. વ્રજલાલ જા. ઠક્કર છે એટલે નવલકથાની ઉત્તમતા માટે વિશેષ લખવાની જરૂર નથી. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૦૦ પાકું રૂપેરી પૂઠું, છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ ૧—૮—૦ આજે જ મંગાવો.

રાજનૈતિક ષડ્યંત્ર અથવા મરૂભૂમિની મોહિની.

રણશૂરા રાજપૂતોના ઇતિહાસને અનુસરીને આ નવલકથા લખવામાં આવી છે. કોટામાં જે સમયે જાલિમસિંહ રાજપ્રતિનિધિ હતો તે સમયે તેણે પોતાનો અધિકાર વંશાનુક્રમિક ચાલૂ રાખવા માટે કેવા ભગીરથ પ્રયત્ન કર્યો હતા, સુચતુર અંગ્રેજોએ જાલિમસિંહ સાથે સ્નેહસંબંધ રાખી પોતાનું પ્રાબલ્ય કેવી રીતે પ્રતિષ્ઠિત કર્યું હતું, ઝાલોરરાજનન્દિની અલકાસુંદરીને મેળવવા માટે જેશલમીરરાજનન્દન ગજસિંહે કેવાં ભયંકર સાહસિક કાર્યો કર્યાં હતાં, જાલિમસિંહનો પુત્ર ગરધનદાસ કેવી રીતે પોતાના પ્રણયપ્રતિસ્પર્ધીના હાથે અકાળે આલોકનો ત્યાગ કરી ગયો હતો, સ્વાધીનતા મેળવવા માટે કોટાના રાજકુમારોએ કેટલું બધું કષ્ટ ઉઠા-

વ્યું હતું આદિ અનેકવિધ મનોમુગ્ધકર, વિસ્મયકર અને ચિત્તહર ઘટનાઓથી પરિપૂર્ણ. પણ મુલ્ય રૂ. ૧–૪–૦ વી૦ પી૦ પોસ્ટેજ જૂદું.

જોશી ત્ર્યંબકલાલ જીવરાજકૃત રસિક નવલકથાઓ.

કલન્દરની કટાર—અથવા સંસાર ખાંડાની ધાર—નીચ અને શયતાન દોસ્તો કેવી દગાબાજીથી પોતાના દોસ્તનો ઘાત અથવા ખૂન કરે છે, સ્વાર્થને વખતે તેમનાં હૃદય કેવાં પાષાણ જેવાં બની જાય છે તથા અંતે એવા દુરાત્માઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, કોમળ હૃદયની કામિનીઓ પ્રેમના માટે કેટલાં બધાં સાહસો વેઠીને જીવનનું બળિદાન આપવાની તૈયારી કરીને તે અન્ય પુરુષોના પ્રેમને સંપાદન કરે છે, તથા તે ઉપરાંત મહાત્માઓના ચમત્કાર, પિશાચોની પાપલીલા, પિતાએ પિશાચનું સ્વરૂપ ધારીને કન્યાને ભોંયમાં દટાવવી, દીવાનની દુષ્ટતા, પાપીનો ભયંકર જુલમ, જાસૂસોની બહાદુરી, શયતાની ચક્કર, ભોંયરામાંનાં ભેદ ભરેલાં કુકર્મો, છુપી કટારીનું પરાક્રમ આદિ સર્વ વિષયો વાંચતાં આ સંસાર એ ખાંડાની ધાર જ છે એવો સર્વને ભાસ થયા વિના રહેશે નહિ. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ ૩૪૦ પાકું પૂઠું મૂલ્ય ૨–૦–૦.

કમળાદેવી—આ નવલકથામાં ભારતીય વીર રાજપૂત જાતિનાં પ્રબળ પરાક્રમો, પ્રેમ, વિરહ, સંયોગ વિયોગ. વગેરેના વિવિધ પ્રસંગો, સ્વદેશભક્તિનું માહાત્મ્ય, મોહની માયાજાળ, આત્મોત્સર્ગ વગેરેનું ઉત્તમ પ્રકારે આલેખન કરવામાં આવ્યું છે. સંસારને સ્વર્ગીય તથા સુખમય બનાવવાને માટે આ નવલકથા એક વખત આપના કુટુંબમાં અવશ્ય વંચાવો.

ઇતિહાસના જ્ઞાન સાથે આનંદ મેળવવો હોય, રણશૂરા રાજપૂતોની સ્વદેશભક્તિનું દર્શન કરવું હોય, મ.યાજાળમાં ફસાવાથી ભોગવવા પડતાં દુઃખને જોવું હોય, પાપીઓનાં પાપનું ભીષણ પરિણામ નિરખવું હોય તો આ નવલકથા આજે જ મંગાવીને વાંચો. સુંદર સફેદ ચીકણા કાગળ પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૪૦૦ પાકું સોનેરી પૂઠું મનહર છપાઈ છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૮–૦

બાગે શયતાન અથવા તલ્વારનું તૂફાન–

આ નવલકથામાં હિન્દમાં ઈ. સ. ૧૮૫૭ માં થએલા ભયંકર પ્રાણુહારક બળવાનો તાદૃશ્ય ચિતાર ચિતરેલો હોઇ, તે ઉપરાંત નાનાસાહેબ અને તાતીઆ ટોપીની અનેક ગુપ્ત બાબતોને પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. નાનાસાહેબની જાલિમ અને હૃદયભેદક નિષ્ઠુરતા, તાતીઆ ટોપીનું કલ્પનામાં પણ ન આવી શકે એવું અદ્ભુત ચાતુર્ય, ડિટેકિટવ રામપાલસિંહની કાર્યકુશળતા, ગવર્નર જનરલ લોર્ડ કેનિંગની નિપુણતા, ગોર્ડન નામક ઇંગ્રેજની હૃદયદ્રાવક સ્થિતિ, હેલનનું હૃદયભેદક ખૂન, ફ્રાન્સ દેશના મેકેયર નામના એક શયતાન લૂંટારાનાં ભીષણ કાવત્રાં, સ્ટિફનનો સ્વર્ગીય પ્રેમ, આર્યબાળા મેનાની સ્વદેશભક્તિ, અગ્નિમાં ભોગ આદિ વિષયો વાંચતાં ચક્ષુઓમાંથી અશ્રુજળની વૃષ્ટિ થાય તેમ છે. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૩૦, પાકું રૂપેરી પૂઠું કિમ્મત માત્ર રૂ.૨)

મુરાદેવી અથવા મૌર્યવંશના અભ્યુદયનો આરંભ–ભાગ ૧–૨–૩ આ પુસ્તકમાં મગધદેશના રાજકર્તાઓનો સંપૂર્ણ

હેવાલ આપવા ઉપરાંત, નંદવંશનો નાશ કરીને મહાબુદ્ધિમાન અને કૌટિલ્યવિદ્યાવિશારદ ચાણક્યદેવે મૌર્યવંશની સ્થાપના શી રીતે કરી, ચંદ્રગુપ્તને રાજ્યાધિકાર અપાવવા માટે મલયપુરની રાજનંદિની મંદાકિનીએ કેવા કેવા યત્નો કર્યા હતા, મિત્રધર્મ બજાવવા માટે પહાડી રાજા સમરકેતુએ કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી, ચાણાકયે પોતાના અપમાનનો બદલો લેવા માટે ભયંકર પ્રતિજ્ઞા ધારણ કરીને 'બ્રહ્મબળથી બ્રહ્માંડ પણ ડોલી શકે છે' એ સૂત્રને સિદ્ધ કરવા માટે શા શા ભયંકર ઉપાયો યોજ્યા હતા તે સર્વ વિષયોનું ઘણી જ સરળતાથી આ નવલકથામાં વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. ભાગ ૧ લો કીમત રૂ. ૨-૦-૦ ભાગ ૨ જો કિ. ૧ાા રૂ. ભાગ ૩ જો કિ. ૧ાા રૂ. કુલ રૂ. ૫).

તારાસુંદરી—આ એક ઐતિહાસિક નવલકથા છે. બાળાઓની ધાર્મિકતા તથા કઠોરમાં કઠોર સંજોગોમાં પણ તેમના પાતિવ્રતના રક્ષણની કુશળતા જોવી હોય, આદર્શ સંન્યાસીઓના સંસારત્યાગનાં ઉજ્જવલ દૃષ્ટાંત જોવાં હોય, યોગની સાધનાનો પ્રભાવ, વીરતાનું ગૌરવ આદિ સર્વ જોવું હોયતો અદ્‌ભુત રસથી ભરેલી,વીર શૃંગાર અને કરુણરસથી છલકાતી આ મનોહર નવલકથા જરૂર વાંચજો. પાકું પુંઠું ગ્લેજ કાગળ કિંમત રૂ. ૨.

સંતપ્ત શયતાન અથવા કામાંધનાં કાળાં કામ—કામથી અંધ થયેલાં મનુષ્યો આ જગતમાં કયું ભીષણ કાર્ય નથી કરી શકતાં? જગતને ઠગવા માટે ધર્મનિકેતનો સ્થાપી પાપનો પ્રચાર કરનારા, મુખમાં રામ બગલમાં છુરી લઇ ફરનારા,

હાથમાં માળા ગળામાં વિષની જ્વાળાને છૂપાવી રાખનારા, સત્યનો આડંબર ધારી કેવળ અસત્યનો જ વિસ્તાર કરનારા અને પોતાના દગાથી નિરપરાધી, સરળ અને ભોળાં માણસોનાં ગળાં રેંસનારા આ પૃથ્વીપર અનેક મનુષ્યનામધારી પિશાચો પડેલા છે અને તેવા જ એક મનુષ્ય પિશાચ તથા માનવી પિશાચિકાનું આ નવલકથામાં એક ચિત્ર આલેખવામાં આવ્યું છે. પૃષ્ઠ ૪૦૦. રૂા. મૂલ્ય ૧–૧૨–૦.

રાક્ષસોની રતિક્રીડા અથવા પીશાચોની પાપલીલા—માયાવી માનિનીના ભયંકર ભેદો, ઐયારો અથવા લુચ્ચાઓની લુચ્ચાઈઓ, તિલસ્માતી મકાનોમાં થતાં કારસ્થાનો, એક આર્ય લલનાની આદર્શ શૂરવીરતા, ધર્મપરાયણતા અને પોતાના પતિને પિશાચોના જાળમાંથી મુક્ત કરવાની અજબ યુક્તિઓ વગેરે વાંચીને ખરેખર તબિયત ખુશ થયા વિના રહેતી નથી. શૃંગાર અને હાસ્ય રસ પણ તેટલોજ ઠૂંટી ઠૂંટીને ભરવામાં આવ્યો છે કે જે વાંચતાં દિલ આનંદથી ઉભરાય છે અને મનનો બધો શોક દૂર થાય છે પૃષ્ઠ ૩૨૫ પાકું પૂઠું મૂલ્ય રૂ. ૨–૦–૦

સંસાર સંગ્રામ—ભાગ ૧–૨ સોના જેવા સંસારને ધૂળમાં મેળવી દેનાર પિશાચિની પ્રેમદાઓ કેવાં કેવાં કારસ્થાન અને કાળાં કામ કરે છે, ધર્મપરાયણા સાધ્વી સતીઓ સંકટના પહાડો તૂટી પડવા છતાં કેવી અડગ અને અચલ રીતે પતિભકિતમાં લીન રહે છે, સ્વાર્થસાધુ સગાં વ્હાલાંઓ પોતાના સ્વાર્થને પૂર્ણ કરવા માટે કેવી દગાબાજીઓ રચે છે, કામાંધ જનો પોતાની કામતૃષ્ણાને પૂર્ણ કરવાના ઉદ્દેશથી સતી સાધ્વી

લલનાઓને કેટલી બધી પીડિત બનાવે છે. આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે. બંન્ને ભાગ જૂદા બાંધેલા છે પાકું પુંઠું. બંન્ને ભાગના પૃષ્ટ ૪૦૦ કિંમત દરેકની રૂ ૧॥ મુજબ કુલ. રૂ ૩)

. **પરાક્રમની પતાકા**—જાપાને વર્તમાન સમયમાં શી શી ઉન્નતિ કરી છે અને તેનું સત્ય કારણ શું છે તે દર્શાવવા ઉપરાંત આ નવલકથામાં જાપાનના પ્રિન્સે લંડન શહેરના ભયો બઝારમાં તથા ચાલતી સ્પેશીયલમાં અમેરિકાના એલચીઓ તરફ આવતા જાસૂસોનાં ભેદી ખુન શી રીતે કર્યાં તથા તેનો પત્તો છેવટ સુધી શા કારણથી ન મળ્યો; યૂરોપની રાજનીતિ જોવામાં તેણે કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં આપવામાં આવ્યા છે. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ ૩૦૦ પાકું પુઠું રૂપેરી નામ અને મૂલ્ય ૨—૦—૦

ભવાનીનો ભોગ અથવા રજપૂતોના રણોન્માદ પ્રેમની પ્રતિસ્પર્ધામાં એ વીર બાળકો પોતાના પ્રાણની આહુતિ આપવાને પણ તૈયાર થઇ જાય છે. વીર અને ધર્મપરાયણ રાજપૂતો પ્રતિજ્ઞાને માટે પોતાના જીવપર આવીને તલ્વારની બાજી ખેલે છે, પવિત્ર હૃદયા રાજપૂત બાળાઓ વીરતાને જ વરનારી હોય છે, પણ રૂપમાં મોહાંધ નથી થતી આદિ સર્વ બનાવો વાંચતાં પૂર્વ સમયના રાજપૂતોના ગૌરવનું સ્મરણ થઇ આવે છે અને આંખોમાંથી ચોધારાં આસુ વહેવા માંડે છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦ પાકું રૂપેરી પુઠું. હોવા છતાં મૂલ્ય રૂ ૧—૪—૦

ભેદી ખજાનો— ડિટેકટીવોની ચાલાકી, ભેદમાંથી ભેદ પકડી પાડવાની દિલને હેરત પમાડનારી બહાદુરી, ચોરોની ચતુરાઇ, અબળાઓની અજાયબી ભરેલી ભૂલથાપ ખવડાવનારી બાહોશી વાંચતાં દિલ કમકમી ઉઠે છે. ખૂનપર ખૂન, જાસૂસપર જાસૂસ અને ચોરના પણ ચોર એવા એટલા બધા ભેદી બનાવો આ પુસ્તકમાં આબેહુબ રીતે લખેલા છે કે, ખૂની કોણ છે? ચોર કોણ છે અને જાસૂસ કોણ છે, એ ઠેઠ આખર સુધી સમજાતું જ નથી. અરે એનો વિચાર પણ મનમાં આવી શકતો નથી. પાકું પૂઠું પૃષ્ટ ૩૨૦ મૂલ્ય ૧-૧૨-૦

રાજા દેવીદાસ— જ્યારે સોનાનો બંગાળા કલંકની કાળાશથી મલિન થયો નહોતો. નિરાશા અને ગમગીનીથી જીર્ણ થયો નહોતો, જ્યારે હિન્દુઓના ઘરમાં અનાજોના ભંડાર ભરપૂર હતા, હૃદય આશાથી ભરેલાં હતાં અને મનમાં ઉત્સાહ ઉભરાઇ જતો હતો, તે વખતની આ વાર્તા લખવામાં આવી છે, અરે જીવતું જાગતું ચિત્ર આલેખવામાં આવ્યું છે. હિન્દુઓ પોતાના ધર્મ માટે પુત્રના પ્રાણનું બલિદાન આપતા હતા. હલકી જાતિના લોકો પણ પોતાના માલિકના ભલાની ખાતર શરીરનું લોહી રેડતા હતા તે બધું આ વાર્તામાં આબેહુબ દેખાડવામાં આવ્યું છે. પુસ્તક આદર્શ, ઉત્તમ અને પવિત્ર હોવાથી ખાસ સ્ત્રીઓપયોગી છે એમ કહેવામાં પણ હરકત નથી. પાકું રૂપેરી પૂઠું પૃષ્ટ ૩૨૫ મુલ્ય રૂ. ૨—૦—૦.

ગેબીખૂન અથવા **શયતાની** ચક્કર ખૂન, મારામારી અને ભેદી મામલાઓથી ભરેલી આ નવલકથા વાંચવાથી રૂંવેરૂંવાંડાં ઊભાં થઈ આવે છે. ખરો ખૂની કોણ છે અને ખૂનનો આરોપ કોનાપર આવી પડે છે, એનું પરિણામ કેવું વિકટ આવે છે. વગેરે એક પછી એક એવા ગેબી બનાવો બનતા જાય છે કે જેની આખર સુધી કોઇને કશી ખબર પણ પડતી નથી. છેવટે ચાલાક ડિટેક્ટીવ બધા મામલાઓની બરાબર તપાસ કરી ખુણીજ ખૂનીની સાથે સઘળા ભેદોનો ભંડો ફોડી ખરા ખૂનીને પકડી કાઢે છે અને કોઇની કલ્પનામાં પણ ન આવે એવી અદ્‌ભુત બહાદુરી બતાવે છે. કિ. ૧–૧૨–૦

અથંગ ઊઠાવગીર અથવા **તરકટી ટોળી. અસંખ્ય ભેદ ભરમોથી ભરપુર ડિટેક્ટીવ નવલકથા**—ઉઠાવગીરોના અદ્‌ભુત અડ્ડા, તરકટી ટોળીનાં ભયંકર કારસ્થાન, ચાલાક ચોરોની તાલબાજીઓ વગેરે એવા એવા બનાવો બન્યે જાય છે કે, ભલભલા જાસૂસો પણ ચક્કર ખાઇને સપડાઇ જાય છે. પ્રેમ ઘેલા પેમલાઓની કેવી બરબાદી થાય છે, શયતાનો પણ જાસૂસોના સપાટામાં સપડાવા છતાં કેવી થાપ આપી દે છે વગેરે એટલા બધા અજાયબી ભરેલા બનાવોથી આ વાર્તા ભરેલી છે કે જે ખ્યાલ પણ કરાવી શકાતો નથી. દરેક ડિટેક્ટીવ વાર્તાના શોખિનને અમે આ વાર્તા વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ. પાકું પુંઠું, પૃષ્ઠ ૩૨૦ મુલ્ય ૧–૧૨–૦.

સત્યેન્દ્રપ્રસાદ સાંકળેશ્વર મહેતાકૃત પુસ્તકો.

તરૂણ તપસ્વિની ભાગ ૧-૨ જો-સાધુના વેષમાં ફરતા શયતાનો કેવી પ્રપંચજાળ પાથરી ભોળાં મનુષ્યોને ભરમાવે છે, તેનો આબેહુબ ચીતાર વાંચતાં વાંચકોને અનહદ આનંદ સાથે અપૂર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા સિવાય રહેશે નહિ. તે ઉપરાંત ભોળા હૃદયના શ્રીમંત યુવકોની ખરાબ સોબતથી કેવી પાયમાલી થાય છે, વફાદાર મિત્રો કેવા હોય છે, સતી સાધ્વી પત્ની કેવી હોય છે, પરોપકાર કેવી રીતે કરી શકાય છે એ વગેરે .હકીકતથી ભરપૂર. પ્રથમ ભાગમાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે. બન્ને ભાગ જૂદા બંધાવામાં આવેલા છે. પૂંઠું પાકું સોનેરી, કાગળ ગ્લેજ ઉંચા છતાં બન્ને ભાગની કિંમત માત્ર રૂ. ૩-૦-૦

કાળરાત્રિનું ખૂની ખંજર-ભાગ ૧-૨. આ નવલકથામાં ધર્મ, નીતિ, સત્ય અને સ્વદેશપ્રીતિ વગેરેનો અસરકારક ઉપદેશ આપેલો છે. રામનગરની જુલ્મી, નિષ્ઠુર પિશાચિની રાણી કાળરાત્રિનાં પાપકાર્યોની કથા વાંચતાં વાંચતાં રોમાંચ ખડાં થયા સિવાય રહેશે નહિ. વફાદાર મિત્ર નરેન્દ્ર પોતાના મિત્રધર્મને કેવાં મહાન્ સંકટો વેઠી પાળે છે, મોહની પ્રબળતાથી અબળા ગણાતી સ્ત્રી પ્રબળા બનીને કેવાં પૈશાચિક પાપકાર્યો કરે છે ,વગેરે વિષયોથી પૂર્ણ. બન્ને ભાગ સફેદ ચીકણા કાગળ ઉપર છાપેલા છે, અને બન્ને ભાગની પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૭૫૦ છે. લાયબ્રેરીને શોભાવે એવાં પાકાં સોનેરી પૂઠાં છે; છતાં બન્ને ભાગની કિમ્મત માત્ર રૂ. ૩-૮-૦

વસંત-વિજય યાને ચઢતી પડતીના ચમત્કારઃ— જે દુરાચરણી રાજા મહારાજાઓની સ્વાર્થવૃત્તિથી, વિલાસ પ્રિયતાથી અને એક બીજા પ્રત્યેના દ્વેષથી આ નંદનવન સમાન ભારતભૂમિની દુર્દશા થઈ છે તેવા એક નિષ્ઠુર હૃદયના નૃપતિનાં રાક્ષસી કુકર્મોનો અસરકારક ચિતાર આ નવલકથામાં આપેલો છે. તદુપરાંત સ્વદેશ પ્રત્યેના પ્રેમે વીર યોદ્ધાઓએ ધરણીને ધ્રૂજાવી અપૂર્વ શૌર્ય દર્શાવી સર્વસ્વનું બળિદાન કેવી રીતે આપ્યું હતું, તેમજ એક પ્રેમિક-પ્રેમિકાનાં અદ્‌ભૂત આશ્ચર્યના મહાસાગરમાં ગોથાં ખવરાવે એવાં પ્રબળ પરાક્રમોનો આબેહુબ ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે; સત્ય પ્રેમ-વિયોગ, મિલન, ધર્મ, કર્મ સ્વદેશ સેવાવગેરે અનેક બોધક વિષયો સમાવવામાં આવ્યા છે. ગ્લેઝ કાગરો સાથે દળદાર પુસ્તક હોવા છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ છે.

મણીલાલ જેઠાલાલ વ્યાસકૃત પુસ્તકો.

કલ્યાણી અથવા હજાર વર્ષ પૂર્વેનું હિંદુસ્તાન— જે નગર અત્યારે હિંદુસ્તાનમાં અસ્તિત્વ ધરાવતું નથી અને જેનું નામ નિશાન પણ અત્યારે ભારતભૂમિના વક્ષસ્થળ ઉપરથી ઘસાઈ-ભુંસાઇ ગયું છે, એવું ગૌડ શહેર એક હજાર વર્ષ પહેલાં પોતાના ગૌરવની કેવી વિજયઘોષણા કરી રહ્યું હતું તથા તે નગરના રાજવંશીઓની કીર્તિ અને સત્તા કેટલી પ્રબળ હતી તેનું આ-

બેહુબ વર્ણન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. ગૌડ રાજ્યની તથા આખા ભારતની દુર્દશા થતી અટકાવવાતે ગૌડ નગરના મહાન્ ચક્રવર્તી રાજા ધર્મપાલદેવની આદર્શ રાણી કલ્યાણીદેવીએ દેશના હિતને માટે પોતાના આત્માનો જે ભોગ આપ્યો છે, તે ઘટના વાંચતાં વાંચકની આંખોમાંથી અશ્રુબિંદુઓ સરી પડે તેમ છે! ગ્લેજ કાગળ પાકું પુંઠુ કિં. ૨—૦—૦

અલાઉદ્દીનનો ઉદય—દિલ્હીનો સુપ્રસિદ્ધ પાદશાહ અલાઉદ્દીન કપટથી પોતાના કાકા જલાલુદ્દીનને મારીને કેવી રીતે પાદશાહ થયો અને પાદશાહ થયા પછી જલાલુદ્દીનના બન્ને દીકરાની કેવી નિર્દયતાથી આંખો ફોડી નાંખી તેનું આબેહૂબ ચિત્ર આ નવલકથામાં આલેખાયલું છે. આર્ય સન્નારીઓના શિયળનું રક્ષણ કરવા માટે તે વખતના રજપૂત રાજાઓ પોતાનો કેવો આત્મભોગ આપતા અને આર્યમહિલાઓ પણ પોતાના પાતિવ્રતનું રક્ષણ કરવા માટે કેવાં ભયંકર દુઃખો સહન કરતી હતી, તેનું વર્ણન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. એક કિશોર વયની બાલિકા પોતાનું વૈર વાળવા જે અદ્ભુત ચતુરાઇ વાપરે છે તે પ્રસંગ વાંચતાં વાંચકનું મન રંજન થઇ જાય છે. ઉત્તમ કાગળ, ઉત્તમ છપાઈ, સુંદર ચિત્રો અને પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૭૫ ઉપરાંત. પાકું રૂપેરી પૂઠું, કિ. રૂ. ૨—૦—૦,

મહાકાળીનું ખડ્ગ—પતિવ્રતા ભક્તિપ્રભાનો તેના સ્વામી પ્રત્યેનો અથાગ પ્રેમ, પતિપત્નીએ ઘોર અંધારી રાત્રે કાલિકા માતાનું દર્શન કરવા

સ્મશાનમાં જવું, સ્મશાનમાં કાલિકા માતાની અદ્દભુત લીલા, માતાનું ભયંકર સ્વરૂપ અને સ્મશાનનો દેખાવ, માતાનું ખરું સ્વરૂપ ઓળખી નહિ શકવાથી ભક્તિપ્રભાએ કરેલી માતાની નિંદા અને તેના બદલામાં માતાએ આપેલો શાપ વગેરે ઘટનાઓ વાંચતાં વાચકના મનમાં પુરાતનકાળની અનેક ભાવનાઓ ઉત્પન્ન થાય છે. પદ્મસિંહનો વિચિત્ર સુરતરંગ અને તે સુરતરંગમાં મૃગ અને મૃગલીનું મોહિત થઈ જવું, મદનપ્રભાની જાદુઈ શક્તિ અને તેમાં રહેલું ગુપ્ત રહસ્ય, વિક્રમસિંહનું પરાક્રમ અને તેની ઉદારતા, મહાકાળી માતાએ પ્રસન્ન થઈને આપેલું ખડ્ગ અને તેનો અદ્દભુત ચમત્કાર વગેરે બાબતો વાંચતાં વાંચકની ઉત્સુકતા અત્યંત વૃદ્ધિ પામતી જાય છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦, ગ્લેજ કાગળ, સુંદર પાકું પૂઠું. મૂલ્ય રૂ. ૨–૦–૦.

નવદંપતીને શીખામણ—અજ્ઞાન, વહેમ ખરાબ સોબત, કુટેવો, વિહારનો અતિયોગ, સ્ત્રીઓની આરોગ્ય સંબંધી અણસમજ, વાંઝીયાપણું, જુવાન વયમાં થતાં અનેક ભયંકર તથા ગુપ્ત દર્દો, ગર્ભસંચાર, પ્રસવ અને બાળકની માવજત સંબંધી અજ્ઞાનતા વગેરે કારણથી દુઃખી થતાં પતિપત્નીઓએ આ પુસ્તક પોતાના નિત્યના મિત્ર તરીકે સાથે રાખવું જોઈએ. તેમાંની માહિતી એટલી સ્પષ્ટ છે કે સ્ત્રીઓ પણ તે વાંચી શકે છે અને તેમાં જે ઉપચારો દર્શાવેલા છે તે એવા સરળ છે કે નાના ગામડામાં પણ કરી શકાય છે. ટુંકામાં દુઃખી ગૃહસંસારને સુખી બનાવવા અને શરીરને નિરોગી રાખવા માટે આ પુસ્તક પ્રત્યેક પરણેલા પુરુષ કે સ્ત્રી પાસે હોવું જોઈએ. ૫૦ પ્રકરણ, ૩૦૦ પૃષ્ઠ, પાકું પૂઠું મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧॥

ખૂન કે જાદુ?—આ ડિટેકટીવ નવલકથા એટલી અદ્ભુત છે કે વાંચક તેના પ્રવાહમાં ખેંચાતાં સમજી શકશે નહિ કે પોતે જે બનાવ વાંચે છે તે ખરેખરો બનાવ હશે કે જાદુનો કોઇ પ્રયોગ હશે ? લગ્નને દિવસે જ એક કુમારિકા બાળા ગૂમ થાય છે અને તેની પથારી લોહી લોહાણ થયેલી જોવામાં આવે છે. એ બનાવ ઘણો ભેદભર્યો હોઇને સંજીવચંદ્ર નામનો ડિટેકટીવ તેની પાછળ પડીને જીવના જોખમે જે તપાસ ચલાવે છે અને ગુન્હો કરનારાઓને શોધી કાઢે છે તે વાંચતાં તમારાં રૂંવાટાં ઉભાં થયા વિના રહેશે નહિ ! લગભગ ૨૦૦ પૃષ્ઠ, ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો સાથે પાકું પુઠું મૂલ્ય રૂ. ૧.

સાંકરલાલ મગનલાલ કાપડીયાકૃત નવલકથાઓ.

કમનસીબ લીલા-ફેશન આડંબરવાળી ઉચ્છૃંખલ સ્વેચ્છાચારિણી અબળા સાથે વિવાહ કરવાની પ્રાણહારક મહત્વાકાંક્ષા રાખનાર યુવકોની કેવી ખાનાખરાબી અને પાયમાલી થાય છે, પોતાનો સ્વાર્થ સિદ્ધ કરવાને માટે તેઓ કેવાં કમકમાટી ઉપજે એવાં કુટિલ કાર્યો કરે છે, સમજુ યુવકોનું શું કર્ત્તવ્ય છે, આદર્શ જીવન કેવું હોવું જોઇએ વગેરે અનેક સાંસારિક ઘટનાઓ તાદ્રશ્ય દૃષ્ટિ સમક્ષ ઉભી જ હોય એવું વર્ણન આલેખવામાં આવ્યું છે. સંયોગ વિયોગના પ્રસંગો, વિરહવેદના, પ્રેમની નિરાશા, સ્નેહમાં સંકટ વગેરે રસિક ચિત્તાકર્ષક વિષયોથી ભરપૂર. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૮૦, **ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો.** પાકું રૂપેરી પૂઠું; છતાં કિમ્મત માત્ર રૂ. ૧—૧૨—૦

કલંકિત કાઉન્ટેસ યાને ખૂની કોણ ?–આ એક ઘણુંજ અસરકારક ડિટેક્ટિવ નોવેલ છે. મેડમોઇઝેલ શાંડેઝેનો અચળ પ્રેમ, એના હૃદયની દૃઢતા, શૌર્ય, પ્રેમને માટે લક્ષ્મીને તુચ્છ ગણવાની દિવ્યવૃત્તિ, હૃદયની કુમાશ અને પ્રેમાળ હૃદયનું માધુર્ય. અને ઘડીભર પ્રેમના રસપૂર્ણ હૉજમાં સ્નાન કરાવી આગકો કાઉન્ટેસ કલોડયુઝની સુંદરતા, જેકસ પ્રતિનો મોહ, નિષ્ઠુરતા અને અંતે સ્ત્રીહૃદયની સાહજિક કોમળતા આદિ વિષયોથી પરિપૂર્ણ. પાકું પુંઠું કિમ્મત. રૂા. ૨.

દલપતરામ ભાઇશંકર રાવળ કૃત નવલકથાઓ.

દશ લાખનો દલ્લો અથવા રત્ન કંકણ

લક્ષ્મીના લોભથી લુચ્ચાં માણસો આ જગતમાં નિર્દોષ મનુષ્યો ઉપર પણ કેવો હૃદયભેદક જુલ્મ ગુજારે છે, ભાગ્યચક્રના અદ્ભુત પરિવર્તનના પરિણામે નિર્દોષ માણસને પણ કેટલું બધું દુઃખ સહન કરવું પડે છે, એક અબળા પણ દ્રવ્યલોભની લાલસાથી પ્રબળા બની કેવાં રોમાંચ ઉપજાવે એવાં કારસ્થાનો કરે છે, ધર્મીનો જય અને પાપીઓનો પરાજય કેવી રીતે થાય છે આદિ અનેકવિધ વિષયોનું શાબ્દિક ચિત્ર જોવું હોય, તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. ઊંચાં ગ્લેજ કાગળ, પાકું રૂપેરી નામનું પૂઠું, પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૨૫ છતાં કિમ્મ માત્ર રૂ. ૨–૦–૦

કલંકિત કુમારિકા—આ નવલકથામાં એક શાપ-ભ્રષ્ટા કુમારિકા જીવને જોખમમાં નાખીને પણ કેવાં પરોપકારી કાર્યો કરે છે, વંશાનુક્રમિક ઉતરી આવેલું શયતાની લાલ ચક્કર તેને કેવાં પ્રાણહારક સંકટોમાં ફસાવે છે, એ કુમારિકા ભલભલા પોલિસ ખાતાના અમલદારોને પણ ભૂલ થાપ આપી અંતપર્યંત પોતાનું કેવી ચતુરાઇથી રક્ષણ કરે છે, રહસ્યભેદક લાલ ચક્કરનો ભેદ જાણવા માટે કેવી મહેનત ઉઠાવે છે વગેરે અસંખ્ય રસિક વિષયો છે. આનંદસહ ચતુરાઈ મેળવવી હોય તો આ ભેદભરેલી નવલકથા જરૂર વાંચો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૨૦ પાકું રૂપેરી પૂઠું, છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૧૨–૦.

અન્ય ગ્રંથકારોમાં વિવિધ પુસ્તકો.

સુંદર અને વિદ્યાનંદ—(આવૃત્તિ બીજી) આ નવલકથામાં તેના વિદ્વાન લેખકે સાંસારિક ઘટનાઓનું એવું આબેહૂબ આલેખન કર્યું છે કે જે વાંચતાં વાંચક મુગ્ધ બની જાય તેમ છે. શુદ્ધ સ્નેહ, વિષયવાસના, આશ્ચર્યજનક કિન્તુ સંભવિત બનાવો વગેરે વાંચતાં મનરંજન થાય તેમ છે. સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૦૦, સુંદર સફેદ કાગળ, પાકું રૂપેરી બાઇન્ડીંગ છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧–૪–૦.

મધુરં મધુરી અથવા મુંબાઇની મોહિની—અલબેલી મુંબાઈની આકર્ષણીય મોહિનીનું દિગ્દર્શન કરી તેમનાં કા-

જમાનાની વિલાસી યુવકો ઉપર કેવી રામબાણ અસર થાય છે, અને પરનારીના પ્યારથી તેમની કેવી પાયમાલી તેમજ ખાનાખરાબી થાય છે, એક આદર્શ આર્ય અબળાનું શું કર્ત્તવ્ય છે, વફાદાર મનુષ્ય આત્મત્યાગનું ઉત્તમ દૃષ્ટાન્ત કેવી રીતે દર્શાવે છે વગેરે રસમય અને ચમત્કારિક બનાવોથી ભરપૂર. મ્હોટી સાઇઝનાં લગભગ ૨૫૬ પૃષ્ઠ. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, ગ્લેજ કાગળ, મનહર છપાઇ, પાકું રૂપેરી પૂઠું, કિંમત રૂા. ૧—૮—૦

ભક્તાણી કે ભામટી ? નટવરના સુપ્રસિદ્ધ લેખક નગીનદાસ મંછારામકૃત આ નવીન પુસ્તક છે. આમાં ચાલૂ જમાનાનો સારો ચિતાર આપ્યો છે. એમાં એક વણિક ગૃહસંસાર, ભકતાણીને નામે ચાલતા ભામટાવેડા, એક રસોઇઆ બ્રાહ્મણની લંપટતા વગેરે બનાવો સારા આલેખાયેલા છે. હાસ્યરસ પણ ભરપૂર છે, કાગળ ઊંચા લાયબ્રેરીને શોભાવે તેવું પુંઠું છતાં કિં. રૂ. ૧—૮—૦

બેગમમહાલ અથવા સુવિખ્યાત સ્મરણમંદિરઃ—આ ઐતિહાસિક નવલકથાના લખાણના માધુર્યનું વર્ણન માત્ર શબ્દોથી થાય તેમ નથી. પાઠક પાઠિકાઓ પોતાની દૃષ્ટિ સમક્ષ જ્વલન્ત અક્ષરે બાદશાહના વિલાસકાનન ઇંદ્રભુવન તુલ્ય આગ્રાના બેગમમહાલને જોઇ શકશે. સર્વે પુનઃ શ્હેનશાહ જહાંગીર અને નૂરજહાનને પુનઃ આ

નવલકથામાં પોતાનો ભાગ ભજવતાં જોઇ શકશે. જે બેગમની સમાધિ કિંવા કબરપર જગતનો અદ્વિતીય તાજમહેલ બંધાયો છે તેના બાલ્યજીવનનો અદ્‌ભુત ઇતિહાસ કે જે હજી સુધી કોઇ પણ ગ્રંથમાં પ્રકાશિત થયો નથી તેનું આલેખન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. આગ્રાના દરબારમાં હમ્મેશાં જે કારસ્થાનો ચાલતાં હતાં. જે આકસ્મિક સંકટો ઉપસ્થિત થતાં હતાં,રાજપૂતોનું જે આધિપત્ય, માન, પ્રતિષ્ઠા હતું એ સર્વનો શાબ્દિક ચિતાર વાંચતાં આશ્ચર્યની સીમા રહેશે નહિ. સતી સાધ્વીનો સ્નેહ, વફાદાર નોકરનો આત્મોત્સર્ગ, રણઘેલા રાજપૂતોના ચરિત્રનું મહત્વ, આદિ અનેકવિધ આકર્ષણીય વિષયવિવિધતાનો આ નવલકથામાં સમાવેશ થયેલો છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૭૫ સુંદર છપાઇ, પાકું સોનેરી પૂઠું છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧–૮–૦ લખોઃ—

મહાત્મા કબીરની કાવ્યપ્રસાદી

કબીર કાવ્ય—આ પુસ્તક ફક્ત એક જ વાર વાંચવાથી તે વારંવાર વાંચવાની પ્રેરણા થાય એવો એમાં અદ્‌ભુત રસ છે. આમાં સામર્થ્યઅંગ, સ્મરણઅંગ, ચિતાવનીઅંગ, જીવનમૃતકઅંગ, કામઅંગ આદિ ૨૦ અંગ છે અને તે એકથી એક એવા અદ્‌ભુત છે કે તેનો ખરો ખ્યાલ વાંચવાથી જ થશે. સિવાય આમાં નીચે જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપેલાં છે (૧) કબીરને ગુરુની પ્રાપ્તી (૨) કબીરના અદ્‌ભુત ચમત્કારથી કાજી સાહેબે ચિડાઇ જઇ બાદશાહ મારફત

કબીર સાહેબને બોલાવી તેમને લોઢાની પેટીમાં પુરી ઉપરથી મજબુત તાળું લગાડી તે પેટીને ઉંડા પાણીમાં ડુબાવી દેવી અને બીજી બાજૂએ કબીર સાહેબનું સમાધિ અવસ્થામાં પાણીપર તરવું (૩) કમાલના મૃતદેહને બાદશાહની સમક્ષ મુર્દે ઉઠ કુદરતકે કમાલસે એમ કહી સજીવન કરવું વગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખાસ જોવા લાયક છે. સર્વ સાધારણોની સગવડ ખાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવ્યું છે. કાગળ ગ્લેજ ઊંચા, પાકા પુંઠા ઉપર કબીર સાહેબનો રૂપેરી વરખથી છાપેલો ફોટો. બાંધણી મજબુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧ાા

જીવનશિક્ષા— આ પુસ્તકમાં જીવનનો પાયો, સૃષ્ટિના મૂળ સાત સિદ્ધાન્તો, પ્રકૃતિનો અમરસ્વભાવ, પાપનું રૂપાન્તર, નૂતન મતનું ધોરણ, વિકાસક્રમ અને મુકત તથા શાશ્વત જીવન, વિશ્વચેતા–સર્વજ્ઞ શી રીતે થવું ? મનના સંદેશાની નવી પદ્ધતિ, માનસિક અન્તઃપ્રવેશ, પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ, આબાદાનીનો ઈલાજ, આરોગ્યતા તથા આબાદાનીના સિદ્ધાન્તો તથા ઇલાજો, મનની અને શરીરની પરસ્પર ક્રિયા, સારો દિવસ શી રીતે નિર્ગમવો? તમારું આત્મગાન વગેરે જીવનના ઉંચામાં ઉંચા સિદ્ધાન્તો ઘણા સારા સમજાવ્યા છે. આ પુસ્તકની ઈંગ્રેજીમાં લાખો નકલો ખપી ગઇ છે એજ આ પુસ્તકનું મહત્વ બતાવે છે. મિસિસ ઇલીઝાબેથ ટાઉન "ધી નાનટીલસ "નામક સર્વ વિદ્યાપૂર્ણ માસિકનાં સંપાદિકા છે, અને તેની પ્રત્યેક માસે બે લાખ પ્રતો નીકળે છે એજ એમની વિદ્વતાની સાક્ષી આપે છે. કાગળ ગ્લેજ ઊંચા, પૂઠું પાકું લાયબ્રેરીમાં રાખવા યોગ્ય છતાં કિ. ૧ાા

પદવીઓ વગેરે પત્રવ્યવહારના જોઇએ તેવા તૈયાર નમુના તથા તેના ગુજરાતીમાં અર્થ સાથે આપેલા હોવાથી સાધારણ ભણેલાઓને પણ ઘણું જ ઉપયોગી છે. આ ચોપડી તમે એક વખત ટેબલ ઉપર રાખશો તો તમને તે ટેબલ ઉપરથી ખસેડવાનું મન થશે નહિ એજ એની યોગ્યતા બતલાવે છે કે તે કેટલી ઉપયોગી છે. કિમ્મત ૧ા રૂ.

પીનલકોડ (બીજી આવૃત્તિ)

કર્ત્તાઃ—શ્રી૦ ચતુર્ભુજ માણેકશ્વેર ભટ્ટ.

(ઇડર સ્ટેટના માજી જ્યુડીશીયલ સેક્રેટરી અને સેશન જજ્જ.)

ફોજદારી ગુન્હાઓમાંથી આત્મરક્ષણ કરવા, મારામારી વગેરેથી બચવા, કેવા પ્રકારની મારામારી મહાવ્યથા ગણાય છે ? ગર્ભપાત, મનુષ્યહરણ, ગુલામી, વિશ્વાસઘાત, ચોરાયલી મિલકત લેવા બાબત, ઠગાઇ, ખોટાં બનાવટી ખતો, નોકરી કરવાના કરાર તોડવાના ગુન્હા, લગ્ન સંબંધીના ગુન્હા, ચલણી નોટો, ધમકી, આબરુ લેવા બાબત વગેરે દરેક બાબતો સંબધીની કલમો તથા તેના વિસ્તૃત અને માર્ગદર્શક ખુલાસા આપેલા છે. આ કાયદો તદ્દન નવો એ-ટલે ઇ. સ. ૧૯૧૬ માંજ બહાર પડેલો છે. કામળ ગ્લેજ ઉંચા, પાકું સોનેરી પૂઠું, છતાં આ મ્હોટા રામાયણ જેવડા ગ્રંથની કિમ્મત માત્ર રૂ. ૬-૦-૦ છે. પોસ્ટેજ માફ.

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

નવી નવલકથાઓ.

...જકાલનું હિંદુસ્તાન ભાગ ૧-૨ જો (સચિત્ર)	૩—૦—૦
...કર ભદ્ર. (સચિત્ર)	૨—૦—૦
...ી કે રાક્ષસી ? (સચિત્ર)	૧—૪—૦
...ાયમંદિર. (સચિત્ર)	૨—૦—૦
...ા લલિતા ભાગ ...૨-૩-૪ થો (સચિત્ર)	૪—૦—૦
...વ્યચક્રનો મહામંત્ર (સચિત્ર)	૧—૮—૦
...ગાલ કેદી અથવા સ્નેહ-બંધન. (સચિત્ર)	૧-૧૨-૦
ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા ! (સચિત્ર)	૧—૪—૦
દગાબાજ દુનિયા. (સચિત્ર)	૧—૮—૦
પિશાચિની કે પ્રેમદા ?	૧—૮—૦
સ્વર્ગમાં શયતાન	૧—૮—૦
સંસાર કે નરકાગાર ?	૧—૪—૦
આગે શયતાન.	૨—૦—૦
...રાદેવી.	૨—૦—૦
કલંદરની કટાર.	૨—૦—૦
સંતપ્ત શયતાન અથવા કામાંધનાં કાળાં કામ.	૧-૧૨-૦
રાક્ષસોની રતિક્રીડા અથવા પિશાચોની પાપલીલા.	૨—૦—૦
મધુર મધુરી. (સચિત્ર)	૧—૮—૦
કમનશીબ લીલા. (સચિત્ર)	૧-૧૨-૦
ભકતાણી કે ભામટી ?	૧—૮—૦
સુંદર અને વિદ્યાનંદ (સચિત્ર)	૧—૪—૦